

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA**

NERIJUS JOKŠAS

**STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO TEISĖS IR VALDYMO
NEAKIVAIZDINIŲ STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTAS**

**VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ ADMINISTRACINĖ VEIKLA,
KURIANT ASMENS SAUGUMO INFRASTRUKTŪRĄ SENIŪNIJOS
BENDRUOMENĖSE**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
Prof.Dr.Algimantas Urmonas**

2006, Vilnius

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VIETOS SAVIVALDA IR JOS PASKIRTIS VISUOMENĖJE, KURIANT ASMENS SAUGUMO INFRASTRUKTŪRĄ SENIŪNIJOS BENDRUOMENĖSE	6
1.1. Vietos savivalda ir jos institucijų socialinė paskirtis visuomenėje.....	6
1.2. Bendruomenė kaip vietos savivaldos institucijų administravimo objektas	14
1.3. Vietos gyventojų kaip bendruomenės narių vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos teisę Lietuvoje	22
2. ATSKIRŲ VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ ĮGALIOJIMAI KURIANT ASMENS SAUGUMO INFRASTRUKTŪRĄ BENDRUOMENĖSE.....	30
2.1. Savivaldybių įgaliojimai kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse.....	30
2.2. Tarybos administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse.	35
2.3. Administracijos direktoriaus administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse.....	39
2.4. Seniūno ir seniūnijos administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse	42
IŠVADOS	46
SANTRAUKA	48
SANTRAUKA UŽSIENIO KALBA.....	50
LITERATŪROS SĄRAŠAS	52

Išvadas

Temos aktualumas. Stiprėjant savivaldybių pozicijoms visuomeniniame gyvenime, pradedama reikalauti vis didesnės savivaldybių institucijų įtakos reguliuojant atskiras vietos gyventojų sferas, įtraukiant jas į gyventojų problemų sprendimą. Viena iš savivaldybių veiklos sričių, kuriose ji turi plačius įgaliojimus bei laisvę veikti yra saugios aplinkos vietos gyventojams kūrimas, t.y. saugumo infrastruktūros kūrimas bendruomenėse. Kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse yra siekiama sumažinti nesaugumo jausmą, bei padidinti socialinį, psichologinį bei fizinį komfortą tarp jos narių.

Savivaldybių iniciatyva bei veikla kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse yra ne tokia nauja. Tačiau ji reikšminga yra būtent dabar, kuomet sparčiai kuriasi ir vystosi nauji visuomenės dariniai – bendruomenės. Todėl aktualu yra atskleisti ir bendruomenių prigimtį jų socialinį vaidmenį visuomenėje bei pasiryžimą ir kompetenciją padėti savivaldybių institucijoms kurti gyvenamosiose vietovėse saugią aplinką, nes būtent bendradarbiaujant su bendruomenėmis kaip organizaciniais vienetais (o ne su pavieniais gyventojais) vietos savivaldos institucijoms yra lengviau spręsti vienos ar kitos savivaldybės teritorijos saugumo problemas. Tačiau šiame procese bendruomenės negali būti suvokiamos tik kaip vartotojai. Jos pačios turi rodyti iniciatyvą, norą gyventi saugiai. Todėl savivaldybės administravimo dėka bei taikydamos naujoviškas technologijas turi padėti bendruomenėms kurti saugią aplinką savo teritorijose. Apibendrintai galima teigti, kad pasirinkta tema yra aktuali dėl šių priežasčių:

pirma, kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse yra siekiama sumažinti nesaugumo jausmą, bei padidinti socialinį, psichologinį bei fizinį komfortą tarp jos narių

antra, siekiama skatinti bendruomenės narius pačius aktyviau dalyvauti kuriant saugią aplinką savo gyvenamojoje teritorijoje

Naujumas. Pasirinkta baigiamojo darbo tema yra naujoviška dėlto, kad iki šiol nebuvo detaliai analizuojama savivaldybių administravimo veikla nukreipta į saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimą, neanalizuojama atskirų vietos savivaldos institucijų kompetencija bei veiklos formos šioje srityje. Galima teigti, kad atskirais klausimais susijusiais su pasirinkta tema diskutavo ir analizavo nemažai Lietuvos ir

užsienio mokslininkų. Pavyzdžiui, iš esmės savivaldą, savivaldybes, jų institucijas savo darbuose aprašė A. Astrauskas, . R. Stačiokas, A. Mažeika , R. Rupšys ir kt.

Apie bendruomenes daug pasisakė: V. Baršauskienė., I. Leliūgienė. L. Jovaiša, S. Budvytis, J. Vaitkevičius ir kt.

Taip pat saugumo problemas bendruomenėse bei savivaldybėse analizavo A. Šakočius, A. Laurinavičius, A. Novikovas ir kt.

Problematiškas. Analizuojant savivaldybių veiklą Lietuvoje, darbe keliamą problema, kad vis dėlto ne visos savivaldybės aktyviai dalyvauja kuriant asmens saugumo infrastruktūrą seniūnijos bendruomenėse bei taikant inovacines technologijas šiame procese. Be to naujai besikuriančios bendruomenės neturi patirties ar neteisingai suvokia (pavyzdžiui, Upynos bendruomenės atvejis) savo įgaliojimus savarankiškai kuriant saugią aplinką savo gyvenamosiose vietovėse.

Darbo objektas. Darbo objektas yra vietos savivaldos institucijų administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą seniūnijos bendruomenėse.

Darbo tikslas. Darbe keliamas tikslas – išanalizuoti savivaldos institucijų administracinę veiklą nukreiptą į saugumo infrastruktūros kūrimą bendruomenėse.

Darbo uždaviniai: Tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai:

1. išanalizuoti savivaldybių kaip administravimo subjekto bei bendruomenių kaip administravimo objekto esmę bei socialinį vaidmenį visuomenėje
2. atskleisti bendruomenių bei jos narių vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldą
3. analizuoti tarybos administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse
4. analizuoti administracijos direktoriaus administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse
5. analizuoti seniūno ir seniūnijos administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Darbe naudoti metodai:

- formaliosios logikos metodai (analizės, sintezės, apibendrinimo, sąvokų interpretacijos ir kt.)
- lyginamasis, lyginant atskirų vietos savivaldos institucijų veiklos rezultatus.
- istorinis lyginamasis, analizuojant vietos savivaldos reglamentavimo raidą.

- dokumentų analizės, analizuojant savivaldybių tarybų sprendimus bei administracijos direktorių įsakymus.

Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro turinys, įvadas, dvi dalys, septyni skyriai, išvados, santrauka, santrauka užsienio kalba ir literatūros sąrašas.

Pirmą darbo dalį sudaro trys skyriai, kuriuose yra analizuojama vietos savivaldos prigimtis, savivaldybių Lietuvoje formavimosi raida, pateikiamos savivaldybių bei vietos savivaldos sąvokos bei apibūdinimai. Taip pat šioje dalyje nagrinėjamos bendruomenių atsiradimo aplinkybės, pateikiami bendruomenių apibūdinimai bei apibrėžiamai, o taip pat atskleidžiamas jų reikšmingumas visuomeniniam gyvenimui. Be to šioje dalyje kalbama apie bendruomenių bei jos narių dalyvavimo tvarkant vietos savivaldos viešuosius reikalus (tame tarpe ir saugumo srityje) svarbą bei reikšmingumą.

Antroje darbo dalyje, kurią sudaro keturi skyriai yra analizuojama atskirų vietos savivaldos institucijų (tarybos, administracijos direktoriaus, seniūnų ir seniūnijų) administracinė veikla formuojant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse. Aptariamos konkrečios veiklos administravimo formos, kuriomis savivaldybės disponuoja dalyvaujant saugios aplinkos kūrimo ir jų panaudojimo galimybės.

1. Vietos savivalda ir jos paskirtis visuomenėje, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą seniūnijos bendruomenėse

1.1. Vietos savivalda ir jos institucijų socialinė paskirtis visuomenėje

Prieš pradėdant konkrečiai analizuoti vietos savivaldos institucijų administracinę veiklą, kuriant saugumo infrastruktūrą vietos bendruomenėse, tikslinga būtų apibrėžti kas tai yra vietos savivalda, savivaldybės Lietuvoje, kokia jos esmė visuomenėje, kokios vietos savivaldos institucijos dalyvauja kuriant saugumo infrastruktūrą vietos bendruomenėse, nes rašydami darbą operuosime šiomis sąvokomis.

Visiems yra gerai žinomi ir visur "dažnai naudojami terminai - savivaldybė, vietos savivalda, [...] ir kt. Savivaldybių reikalais besidomintiems ir apie juos rašantiems asmenims reikėtų, o valstybės ir savivaldybių politikams bei tarnautojams privalu žinoti "tikruosius" šių sąvokų apibrėžimus, sugebėti atskirti pagal prasmę labai panašias, bet iš tikrųjų skirtingas sąvokas."¹ Atkreiptinas dėmesys, kad "[...] prieškarinio Lietuvoje žodis "savivalda", kad ir kaip keista, mokslininkams, ekonomistams, teisininkams, pareigūnams ir kitiems tarsi buvo nežinomas, dominavo visada savivaldybės terminas. Žodis „savivaldybė" etimologiškai buvo suvokiamas kaip valstybinės valdžios ir valdymo institutų vietose sistema ir tik labai retai - kaip administracinių teritorinių vienetų gyventojų ir jų formuojamų savivaldybės organų veikla sprendžiant įstatymų tvarka nustatytus savo reikalus."²

Tik 1990 m. vasario 12 dieną priimtame Lietuvos Respublikos vietos savivaldos pagrindų įstatyme, pirmą kartą šios sąvokos buvo išskirtos, apibrėžiant, jog jos yra ne tapačios.

Vietos savivaldos teisė įgyvendinama per atstovaujamasias vietos savivaldos institucijas. Lietuvos Respublikoje ši teisė suteikta savivaldybėms, tad svarbu išsiaiškinti pačią savivaldybės sąvoką ir jos reglamentavimą Europos vietos savivaldos chartijoje bei Lietuvos Respublikos įstatymuose. Europos vietos savivaldos chartijos 3 str. 2 d. nustatyta, jog vietos savivaldos „teisę turi tarybos ar susirinkimai, sudaryti slaptu balsavimu tiesioginių, lygių ir visuotinių rinkimų būdu laisvai išrinkti nariai, kurie gali

¹ A. Astrauskas, „Kas yra savivaldybė?“ Savivaldybių žinios, 2001 06 28, Nr. 24 (146), p. 12

² R. Stačiokas, A. Mažeika, R. Rupšys, Apskaita ir atskaitomybė vietos savivaldybėse. Kaunas: Technologija, 2003, p. 9.

turėti joms pavaldžius vykdomuosius organus. Ši nuostata neturi daryti įtakos galimybei piliečiams rinktis į susirinkimus, rengti referendumus ar naudoti bet kurią kitą tiesioginę piliečių dalyvavimo formą kur tai leidžia statutas“³. Remiantis šia nuostata, Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose buvo suformuluota ir įtvirtinta savivaldybės sąvoka, institucinė sąranga ir apibrėžtos kompetencijos ribos.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 str.l.d. apibrėžta savivaldybės sąvoka: savivaldybė - valstybės teritorijos administracinis vienetas, turintis juridinio asmens statusą bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą. Taigi vietos savivaldos teisės įgyvendinimas - tai tam tikra veikla (procesas), kuri turi būti kryptinga, turėti tam tikrą tikslą, t.y. patenkinti teisėtus vietos bendruomenės interesus. O savivaldybė, tai konkretus teritorijos administracinis vienetas, kuriame materializuojama vietos savivaldos teisė. „Savivaldybės institucijos - atstovaujamoji institucija, tai yra savivaldybės taryba, ir vykdomoji institucija, tai yra savivaldybės administracijos direktorius, turinčios vietos valdžios ir viešojo administravimo teises, pareigas. Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teisės ir savo funkcijų įgyvendinimą bendruomenės interesais.“⁴

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatyme nurodyta, jog „Savivaldybė yra Lietuvos Respublikos teritorijos administracinis vienetas, kurį valdo jos gyventojų bendruomenės išrinkta savivaldybės taryba pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir kitus įstatymus. Savivaldybė sudaroma iš gyvenamųjų vietovių. Jos teritorija gali būti skirstoma į seniūnijų aptarnaujamas teritorijas. Pagrindiniai savivaldybės steigimo kriterijai yra jos pasirengimas tvarkyti ir prižiūrėti savo aplinką, komunalinį ūkį, teikti gyventojams paslaugas tarp kurių galima įvardinti ir paslaugas susijusias su vietos gyventojų saugumu bei vykdyti kitas funkcijas, numatytas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme.“⁵

Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad vietos savivaldos samprata yra žymiai platesnė, nei savivaldybės. Dar daugiau: į vietos savivaldos sampratos turinį patenka

³ Europos vietos savivaldos chartija, 1999 m. gegužės 25 d. Žin. 1999.10.01, Nr.: 82

⁴ LR vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2000 m. spalio 12 d., Nr VIII-2018, Žin. 2000, Nr.91-2832, 3 str. 3 d.

⁵ LR teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, Žin. 2004, Nr. 135-4893,2 str. 1 d.

savivaldybės samprata, nes savivaldybė - viena vietos savivaldos teisės realizavimo priemonė.

Tai išaiškino ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatuodamas, jog „pagal Konstituciją vietos savivalda - tai įstatymo numatytų valstybės teritorijos administracinių vienetų bendruomenių (t. y. teritorinių, arba vietos, bendruomenių), kurias sudaro šių vienetų nuolatiniai gyventojai (Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai gyventojai), savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją. Minėtos teritorinės bendruomenės yra savivaldos teisės subjektas ir Konstitucijoje jos vadinamos savivaldybėmis (arba vietos savivaldybėmis). Taigi savivaldybė yra įstatymo numatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto bendruomenė, turinti Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę. Konstitucinis Teismas 1998 m. vasario 18 d. nutarime konstatavo, kad Konstitucijoje vietos savivalda įtvirtinta kaip savaveiksmiškumo pagrindais veikianti vietinė viešojo administravimo sistema, kuri tiesiogiai nėra pavaldi valstybės valdžios institucijoms. Savivaldybių sistema yra decentralizuota.“

„Konstitucijoje savivaldybėmis (arba vietos savivaldybėmis) yra vadinamos valstybės teritorijos administracinių vienetų bendruomenės — teritorinės bendruomenės. Kita vertus, savivaldos teisė neatsiejama nuo institucijų, per kurias ši teisė yra įgyvendinama, ir/arba joms atskaitingų institucijų organizavimo ir veiklos. Todėl neatsitiktinai Konstitucijoje savivaldybės sąvoka yra vartojama ne tik administracinio vieneto, teritorinės bendruomenės, bet ir savivaldos institucijų ir/arba joms atskaitingų institucijų prasme.“⁶

Dar detaliau ir išsamiau kategorijų „savivaldybė“ bei „vietos savivalda“ sampratas yra aptaręs Algirdas Astrauskas. Jis siūlo visus savivaldybės apibrėžimus suskirstyti į tris grupes. Pirmajai grupei mokslininkas siūlo priskirti tuos apibrėžimus, kuriuose savivaldybė apibūdinama kaip tam tikroje teritorijoje gyvenančių žmonių bei toje pat teritorijoje veikiančių ir kryptingą poveikį žmonėms darančių teritorinio valdymo

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 3 straipsnio 4 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 18 straipsnio 1 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 19 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 8, 15 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), šios dalies 6 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. rugsėjo 25 d. redakcijos) ir šios dalies 14 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. lapkričio 8 d. redakcijos), taip pat dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo įrašymo į Konstitucinių įstatymų sąrašą įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2003, Nr. 19-828.

subjektų darni visuma. Tai yra pavadinta platesniu požiūriu į savivaldybę. Pagal šį platesnį, požiūrį savivaldybė - ypatinga žmonių bendruomenė (žmonių susivienijimas, socialinė organizacija), skirta tvarkyti dalį bendrųjų visuomenės reikalų. Savivaldybę, pasak A. Astrausko, sudaro: pirma, savivaldybės bendruomenė (individų kiekybinė gausybė), gyvenanti valstybės teritorijos dalyje, vadinamoje savivaldybės teritorija; antra, vietos savivaldos subjektai - teritorinės valdymo institucijos, vykdančios tikslingą veiklą ir darančios kryptingą poveikį žmonėms bei jų socialinėms grupėms. A. Astrausko požiūriu, dalį vietos savivaldos subjektų, vadinamų savivaldybės valdžia, ir savivaldybės bendruomenės narius sieja valdžios - pavaldumo santykiai⁷.

Antrajai apibrėžimų grupei, A. Astrauskas siūlo priskirti tuos apibrėžimus, kuriuose savivaldybė apibūdinama kaip visuma specialių organizacijų, vykdančių veiklą valstybės teritorijos dalyje ir savo tikslinga veikla darančių kryptingą poveikį toje teritorijoje gyvenantiems žmonėms bei jų socialinėms grupėms, tvarkant dalį bendrųjų visuomenės reikalų. Autorius teigia, kad tai siauresnis požiūris į savivaldybę. Pagal šią sampratą savivaldybė traktuojama kaip teritorinio valdymo subjektų sistema, sudaryta iš atstovaujamosios ir vykdomosios valdžių, kontrolės institucijos bei viešojo administravimo funkcijas vykdančios įstaigos (savivaldybės administracijos). Taip suprantamą savivaldybę, kitų valdymo subjektų sistemų atžvilgiu išskiria du pagrindiniai ypatumai: pirma, savivaldybės institucijos ir įstaigos, tvarkydamos dalį visuomenės bendrųjų reikalų, veikia griežtai apibrėžtoje teritorijoje - valstybės teritorijos administraciniame vienetė; antra, šios institucijos ir įstaigos veikia savaveiksmiškumo pagrindais, t.y. priima sprendimus ir juos įgyvendina savarankiškai, tačiau neperžengdamos įstatymų nustatytos ribos.

Trečiajai grupei A. Astrauskas siūlo priskirti tuos apibrėžimus, kuriuose savivaldybe yra vadinamas ypatingas valstybės teritorijos administracinis vienetas, turinti savivaldos teisę. Vietos savivaldos įstatyme (Žin., 1994, Nr. 55-1049) ir naujojo redakcijoje (Žin., 2000, Nr. 91-2832) nustatyti savivaldybės apibrėžimai - trečiosios savivaldybės apibrėžimų grupės pavyzdžiai. Šio pobūdžio apibrėžimas taip pat vartojamas 1994 m. liepos mėnesį priimtame Lietuvos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatyme (Žin., 1994, Nr. 60-1183). Šiuo, trečiuoju, atveju savivaldybės terminas padeda iš visų valstybės teritorijos administracinių vienetų išskirti tuos, kuriuose be kitų socialinių grupių teritorijoje yra dar ir ypatingu būdu organizuota ir veikianti žmonių socialinė grupė - vadinama savivaldybe (esant platesniam požiūriui į

⁷ A. Astrauskas. Kas yra savivaldybė?// Savivaldybių žinios. – 2001. Nr. 24(346). – 12 p.

savivaldybę) arba tuos, kuriuose toje teritorijoje be teritorinių valstybinio administravimo subjektų yra dar ir savaveiksmiškumo pagrindais veikiančios bei savo tikslingą veiklą kryptingą poveikį žmonėms toje teritorijoje darantys teritorinio valdymo subjektai, kurių darni visuma vadinama savivaldybe (pagal siauresnį požiūrį į savivaldybes).

A. Astrausko nuomone⁸, atrasti skirtumus, neleidžiančius absoliučiai sutapatinti savivaldybės ir valstybės teritorijos administracinio vieneto terminų, gali padėti valstybės teritorijos administracinio vieneto apibrėžimas: valstybės teritorijos administracinis vienetas - tai valstybės teritorijos dalis su joje gyvenančiais žmonėmis, įvairiomis jų socialinėmis grupėmis ir toje teritorijoje tikslingą veiklą vykdančiais bei kryptingą poveikį žmonėms (bei jų socialinėms grupėms) darančiais įvairiais teritoriniais valdymo subjektais. Taigi toje pačioje valstybės teritorijos dalyje tikslingą veiklą gali vykdyti ne vien savivaldybės valdžios institucijos bei įstaigos.

Tik tuos valstybės teritorijos administracinius vienetus, kuriuose veiklą vykdo savivaldybės valdžios institucijos ir įstaigos (arba vienos, arba kartu su teritoriniais valstybinio administravimo subjektais), galima išskirti į atskirą grupę - valstybės teritorijos administracinius vienetus su vietos savivaldos subjektais. Tokie vienetai, siekiant juos atskirti nuo kitų valstybės teritorijos administracinių vienetų (kur tokių valdymo subjektų nėra), pavadinti savivaldybėmis. Šio požiūrio (siauresnio) laikomasi tuo atveju, kai savivaldybė traktuojama kaip specialių žmonių organizacijų visuma. Esant platesniam požiūriui į savivaldybę (savivaldybė - ypatinga žmonių socialinė grupė), savivaldybėmis vadinami tik tie valstybės teritorijos administraciniai vienetai, kuriuose be kitų socialinių grupių funkcionuoja dar ir teritoriniu pagrindu organizuotos politinės žmonių bendruomenės. Taigi, tokiu atveju, pabrėžiant savivaldybių specifiškumą jas lyginant su kitais vienetais, kur tokių ypatingų žmonių grupių nėra, savivaldybės išskiriamos į atskirą vienetų grupę.

Apibendrinant tai, kas aukščiau buvo pasakyta, darytina išvada, kad egzistuoja ne vienas požiūris į savivaldybę. Ji, kaip reiškinys, gali būti suvokiama ir nagrinėjama skirtingais aspektais.

Derėtų pritarti A. Astrausko pasiūlytam savivaldybės apibrėžimui suskirstymui. Ypač imponuoja autoriaus tolerantiškumas - nė viena iš savivaldybės apibrėžimų grupių nėra kritikuojama kaip neteisinga ar klaidinanti. Kita vertus, pirmenybė, akivaizdu, išsamumo prasme teiktina platesniajam požiūriui į savivaldybę.

⁸ A. Astrauskas. Kas yra savivaldybė?// Savivaldybių žinios. – 2001. Nr. 24(346). – 13 p.

Valstybės teorijos kontekste platesniu požiūriu sąvoka „savivaldybė“ gali būti naudojama apibrėžti ypatingą žmonių bendruomenę, skirtą tvarkyti dalį bendrų visuomenės reikalų. Negalima „nurašyti“ ir siauresniojo požiūrio į savivaldybę kaip savareikšmiškumo pagrindais veikiančią žmonių specialiųjų organizacijų, savo tikslinę veiklą darančių kryptingą poveikį valstybės teritorijos administraciniame vienete gyvenantiems žmonėms bei jų socialinėms grupėms, visumą. Pastarąją savivaldybės sampratą (nors ji ir nėra visiškai išsami) labai patogiu naudoti, kai tyrimas sutelkiamas į vietos savivaldos institucijų veiklos analizę: tokia savivaldybės samprata leidžia sąlyginai atsiriboti nuo gilinimosi į pakankamai painius (ir nagrinėjimo objekto atžvilgiu ne tokius aktualius) socialiniame darinyje vykstančius procesus ir koncentruotis ties detaliu vieno ar kito valdžios organo veiklos, struktūros ir kt. nagrinėjimo ar jų (vietinės ir/ar centrinės valdžios organų) tarpusavio sąveikos aptarimo.

Šie du požiūriai į savivaldybę sudaro prielaidas atskleisti savivaldybės kaip savito teritorinio administracinio vieneto kompleksiską prigimtį: savivaldybe gali būti vadinamas tas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kuriame (pagal siauresnį požiūrį į savivaldybę) veiklą vykdo savareikšmiškumo pagrindais veikiančios vietinės valdžios institucijos ir įstaigos (vienos arba kartu su teritoriniais valstybinio administravimo subjektais) ir kuriame (pagal platesnį požiūrį į savivaldybę), be gausybės kitų žmonių socialinių grupių, funkcionuoja dar ir ypatinga žmonių socialinė grupė - teritoriniu pagrindu organizuota politinė žmonių bendruomenė. Atsižvelgiant į aukščiau išsakytas mintis galima teigti, kad:

1) *vietos savivalda* - tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteikta teisė savarankiškai (nustatytose ribose) tvarkyti dalį jai įstatymais priskirtų visuomenės bendrųjų reikalų;

2) *vietos savivalda* - tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteiktos teisės savarankiškai (nustatytose ribose) tvarkytis, įstatymais jai priskirtų visuomenės bendrųjų reikalų realizavimas, pasireiškiantis įvairialype vietos savivaldos subjektų veikla.

Taigi, pirmuoju atveju, vietos savivalda suprantama kaip tam tikram subjektui suteikta teisė savarankiškai veikti, antruoju atveju - kaip tam tikro subjekto savarankiška veikla (tam tikram subjektui suteiktos teisės savarankiškai veikti realizavimas). Įdomu tai, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose, priimtuose 1990 metais ir vėliau, vietos savivalda buvo apibrėžta, vadovaujantis tiek pirmąja, tiek ir antrąja samprata. Iš to A. Astrauskas daro išvadą, kad galimybe įvairiai apibrėžti vietos savivaldą Lietuvoje realiai pasinaudota.

Kokių subjektų veikla yra pripažįstama vietos savivalda? Anot A. Astrausko, savivaldybėje valdymo subjektų vaidmenį atlieka hierarchinė vietos savivaldos subjektų sistema, kurioje viena dalis subjektų (savivaldybės bendruomenė ir savivaldybės valdžios institucijos) priima privalomus vykdyti sprendimus (t.y. vykdo savivaldybės valdžią), kita dalis (savivaldybės vykdomosios valdžios institucijos ir savivaldybės administracija) vykdo savivaldybės valdžios priimtus sprendimus⁹. Autorius teigia, kad šių vietos savivaldos subjektų (savivaldybės bendruomenės, savivaldybės atstovaujamosios valdžios institucijos (Tarybos), savivaldybės vykdomosios valdžios institucijų ir savivaldybės administracijos) veikla ir yra savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteiktos teisės savarankiškai veikti realizavimas arba trumpai - vietos savivalda.

Apibendrinamas A. Astrauskas rašo: „galima pasakyti, kad vietos savivalda - tai savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteiktos teisės savarankiškai tvarkyti dalį įstatymais jai priskirtų visuomenės reikalų, šios teisės realizavimas pasireiškiantis įvairialype vietos savivaldos subjektų veikla:

- savivaldybės valdžios vykdymu (tai daro savivaldybės bendruomenės tiesiogiai ir savivaldybės politinės valdžios institucijos arba tik pastarosios);
- savivaldybės valdžios priimtų sprendimų vykdymu tarp jų ir viešųjų paslaugų administravimu (tuo užsiima savivaldybės vykdomosios institucijos ir savivaldybės administracija);
- vietos reikalų tvarkymu tiesioginės demokratijos raiškos formomis (tai daro savivaldybės bendruomenės nariai ir jų grupės);
- viešųjų paslaugų teikimu (tai daro savivaldybės įstaigos ir įmonės).

A. Astrausko pateikta vietos savivaldos samprata priimtina, kadangi ji talpina esminius moderniajai savivaldai būdingus elementus: savivaldybės valdžios vykdymą, savivaldybės priimtų sprendimų vykdymą bei vietos reikalų tvarkymą tiesioginės demokratijos raiškos formomis. Kita vertus, šią sampratą galima būtų tik šiek tiek papildyti. Savivaldybės valdžios vykdymą (privalomų vykdyti sprendimų priėmimas) pagal sprendimų priėmimo laisvę galima suskirstyti į dvi grupes: savivaldybių savarankiškai priimami sprendimai (savarankiškosios kompetencijos dalykų atžvilgiu) ir sprendimų priėmimas centrinės valdžios reguliuojamais klausimais (deleguotosios kompetencijos dalykų ratas).

Pagrindžiant autoriaus nuomonę, galima teigti, jog panašios nuostatos yra

⁹ A. Astrauskas. Kas yra savivaldybė?// Savivaldybių žinios. – 2001. Nr. 29(151). – 12 p.

įtvirtintos ir vietos savivaldos įstatymo 5 str. 2d., kur sakoma, kad viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka *savivaldybės taryba, savivaldybės administracijos direktorius, kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai*, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje. Todėl toliau darbe didesnis dėmesys bus kreipiamas būtent šių institucijų veiklai kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse.

1.2. Bendruomenė kaip vietos savivaldos institucijų administravimo objektas

Pastaraisiais metais Lietuvoje buvo galima stebėti itin spartų bendruomenių organizacijų gausėjimą. Kadangi tai pakankamai naujas reiškinys, tai kalbant apie galimybę savivaldybėms daryti joms įtaką formuojant saugumo infrastruktūrą, būtina plačiau apžvelgti pačias vietos bendruomenes.

Norint geriau suprasti bendruomenės sampratą, jos tikslus ir veiklą, apžvelkime pirmiausia istorinę raidą.

Savivaldos idėja atsirado dar viduramžiais. Savo užuomazgoje ji buvo suvokiama kaip korporatyvinė santvarka ir traktuojama kaip alternatyva diduomenės viešpatavimui.

Korporatyvinėje santvarkoje lygias teises turinčių individų sąjunga savo bendruomenės funkcijas vykdyti perduoda išsirinktam atstovui. O diduomenės viešpatavimo atveju, priešingai, valstybės funkcijų vykdymas yra perduodamas centralizuotam profesionalių tarnautojų aparatui. Tai ypač buvo būdinga absoliutizmo laikotarpiui. Pavyzdžiui, Vokietijoje mintis apie savivaldą XIX amžiaus pradžioje atgaivino baronas fon Šteinas, kurio reformatoriški pasiūlymai buvo įgyvendinti 1808 metų Prūsijos miestų valdymo organizacijoje. Piliečiams, mieste turėjusiems savarankišką verslą, žemės sklypą ar namą, ji suteikė galimybę lemti savo miesto likimą. Kitos vokiečių valstybės greitai pasekė šiuo pavyzdžiu. Kaimų bendruomenėse savivalda buvo įvesta tik antrojoje XIX amžiaus pusėje. Tačiau apskritai vietos savivaldos sąvoka XIX šimtetyje apėmė tik privilegijuotus piliečius ir gyvavo hierarchinės ir autorinės valstybės santvarkos sąlygomis.¹⁰

Socialinių mokslų šaltiniuose viešųjų santykių raida dažnai buvo apibūdinama remiantis paskutinių šimtmečių, pradedant Atgimimo epocha, skiriamaisiais bruožais. Pagal šią klasifikacinę teoriją trys paskutiniai šimtmečiai santykinai laikomi ir visuomeninių santykių raidos etapais.

Tiek Lietuvoje, tiek kitose Vakarų Europos valstybėse ankstyvaisiais viduramžiais egzistavo centrinė valdžia ir bendruomenė. XVII amžiuje atsirado teorijos, kurios skelbė, kad vietos bendruomenė yra senesnė už valstybę ir kad tokia bendruomenė turi teisę

¹⁰ Kanitzas H. Pilietis ir savivaldybė. Vilnius, 1995. P. 39

spřesti savo reikalus nepriklausomai nuo centrinės valdžios. Tad, aišku, jog tai, ką mes dabar vadiname vietos valdžia, anksčiau buvo tiesiog bendruomenė.

XVIII amžiuje visuomenės nariai įgyja svarbių civilinių teisių. Visuomenei tapo svarbi individo laisvė, jo žodžio, minties, lojalumo laisvė, teisė į asmeninę nuosavybę, sutarčių sudarymą. Trumpai tariant, įsitvirtina privataus asmens laisvė į teisingumą.¹¹

XIX amžius - tai politinių teisių sampratos įsitvirtinimo periodas. Politinė valdžia pamažu tampa atstovaujanti visuomenei ir formuojama viešai nustatyta tvarka. Formuojasi nauji santykiai valstybės politiniame gyvenime.

XIX amžius - tai politinių teisių sampratos įsitvirtinimo periodas. Politinė valdžia pamažu tampa atstovaujanti visuomenei ir formuojama viešai nustatyta tvarka.

XIX amžiaus viduryje porevoliucinės prancūzų aristokratijos pavyzdžiu imta susimąstyti apie atgyvenusių luomų lemtį ir aristokratijos galimybes prisitaikyti prie naujų sąlygų. Todėl XIX amžius neretai vadinamas Europos valstybių institucijų suklestėjimo amžiumi. Šiame amžiuje iškiilo socialinių teisių klausimai: nuo teisės į ekonominės veiklos ir gerbūvio kūrimo įvairovę ir jos saugumo užtikrinimą iki teisės gyventi civilizuotą, pagal visuomenės normas ir pasiektus bendro būvio standartus gyvenimą.¹²

XIX amžiaus pabaigoje industrinės valstybės - Anglija, Vokietija, Prancūzija - susidūrė su neregėto masto socialinėmis problemomis ir masiniu skurdu. Dideliuose miestuose, tokiuose, kaip Londonas, turinčiuose per 4 milijonus gyventojų, buvo ypač aktualios problemos, tokios kaip gyvenamojo ploto stygius, žemas sveikatos apsaugos lygis, prastos darbo sąlygos ir t.t.. Jungtinėje Karalystėje apie skurdo problemą, vis dažniau ėmė kalbėti patys piliečiai ir sėkmingiausias mėginimas suaktyvinti bendruomeninį sąjūdį prasidėjo 1873 m. Didžiojoje Britanijoje. Jo pradininkas buvo anglikonų bažnyčios vikaras Samuelis Augustas Barnettas, kuris pasiūlė savo parapijoje įsteigti universiteto bendruomenę, kurioje privilegijuoti studentai greta bedalių vietinių gyventojų drauge siektų gerinti savo gyvenimo sąlygas.¹³

Daroma išvada, jog tokios veiklos idėja buvo paremta tiesioginio bendravimo su žmonėmis ir jų problemų sužinojimo principu. Tik bendruomenėje gyvenusių žmonių tarpusavio bendradarbiavimo dėka buvo sukurtas savotiškas "tramplinas" į pokyčius visuomenės struktūroje išmokstant ugdytis socialumo jausmą..

¹¹ Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas. Vilnius, 2000. P. 13

¹² Ten pat. P. 14-15

¹³ Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas, 2001. P. 31

Tais pačiais 1884 metais Londone buvo įkurti dar vieni bendruomenės namai, o neilgai trukus tokia socialinio teisingumo tinklų plėtra darėsi įprastu reiškiniu. Kadangi tarp bendruomenės lankytojų buvo daug svetimšalių žmonių, todėl per juos bendruomenės namų idėja paplito kitose, tame tarpe ir Skandinavijos šalyse. Pirmieji bendruomenės namai Suomijoje darbininkų rajone buvo įkurti 1890 m. Helsinkyje, tačiau po 17 metų jie buvo uždaryti. Tikrasis bendruomeninis judėjimas Suomijoje prasidėjo 1918 metais, kai apsilankęs "Roberto Browningo bendruomenės namuose" Londone ir jais sužavėtas Suomijos pastorius Sigfriedas Sirenius Helsinkyje įkūrė Evangeliškąją pramoninių sričių bendriją ir Kaliolas bendruomenės namus. 1912 m. Nataelio Bekow iniciatyva Stokholme buvo įkurti pirmieji bendruomenės namai Švedijoje, kuriuose buvo siekiama padidinti vietinių darbininkų pasitikėjimą savimi.¹⁴

Kaip matome, anglai, suomiai, švedai pirmieji padėjo žingsnį bendruomeninių judėjimų kūrimosi link, todėl didesnių skirtumų, kurie turėjo teigiamos įtakos ekonominiam ir socialiniam gyvenimui, buvo pastebėta būtent pirmose šalyse, kūrusiose bendruomeninį judėjimą

Tačiau nepaisant to, iki XX a. pradžios išsirutuliojo veiksmingas municipalinės valdžios lygmuo, sugebėjęs laiduoti teisingumą, palaikyti viešąją tvarką, spręsti mokyklų ir kultūros, socialinių ir sveikatos apsaugos, transporto ir tiekimo bei bendruomenei priklausančio ūkio sričių problemas.

Įvairiose Vakarų Europos šalyse po II pasaulinio karo žmonės įsisąmonino, jog visuomenė yra atsakinga už visų savo narių gerovę, neišskiriant nė vieno socialinio jos sluoksnio.

Tuo metu bendruomenės namų veikla buvo nukreipta į ekonominio planavimo mokymą, nedarbo, gyvenamojo ploto stokos, nepilnamečių nusikalstamumo problemų sprendimą. Buvo rūpinamasi žmonių gerovės kėlimu, aprūpinimu nebrangiu, visiems prieinamu gyvenamuoju būstu.¹⁵ Taigi jau tuo metu buvo kreipiamas dėmesys į nusikalstamumo problemų sprendimą.

Savivaldą, skatinančiomis priemonėmis, tokiomis kaip savininkiškumo jausmo ugdymas, asmens vietos identitetas, vienijimosi sprendžiant bendras problemas poreikio ugdymas ir kūrėsi pirmosios Lietuvos bendruomenės. Deja, Lietuvoje gilių bendruomeniškumo, būrimosi į bendruomenės šaknų nėra, todėl pirmosios bendruomenės kūrėsi tik XX amžiaus antrojoje pusėje. Piliečių bendruomenė turėtų būti esmingai savivaldi; joje nėra ryškios, kastinės, valdinių ir valdžios perskyros. Tokioje bendruomenėje politika yra ne profesionalų

¹⁴ Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas, 2001. P. 33

¹⁵ Ten pat p. 32-33

privilegija, o visų piliečių gyvenimo būdas. 1918 -1940 m. Lietuvoje vyravo centralizuotas valstybės valdymas ir savivaldos teisę turėję valsčiai buvo išsiskaidę ir ilgaamžiai, iš kartos į kartą. Perimamų, tradicijų nespėjo suformuoti. Todėl, manytume, Lietuvoje būtina kurti net ir pačias mažiausias savivaldos užuomazgas, tokias kaip gyvenamosios bendruomenės.

Lietuvos valstybės raidoje 1990-1999 m. laikotarpiu išskiriami du sąlyginiai etapai - tai valstybingumo atstatymo etapas ir valstybingumo įtvirtinimo etapas, kada išryškėjo turtinė stratifikacija, veikiančios teisės trūkumai, visuotinio turto deklaravimo nebuvimas, ekonominis ir socialinis nestabilumas. Taigi vyko visuomenės dezorganizacija kultūros vertybių ir socialinių normų, susilpnėjimo atžvilgiu. Tačiau palaipsniui Lietuvos gyventojai susidūrė su diskusinio pobūdžio etninio krašto profesinės bendrijos ir sąjungos, religinės bendruomenės, laisvalaikio interesų, grupės, veiklos problemomis ir klausimais. Šie ir kiti įvairūs klausimai paskatino žmones burtis į bendruomenes, manytume, naudos ir saugumo interesais. Štai Puodžių kaimo (Varėnos raj.) bendruomenė savo veikla siekia konsoliduoti gyventojus, sprendžiant kultūrinius, socialinius, ūkinius ir kitus tikslus, bendrauti su visuomeninėmis, politinėmis, valstybinėmis bei kitomis organizacijomis, siekiančiomis panašių tikslų.

Taigi, glaustojame moderniojo miesto atsiradimą nulėmusių veiksnių apžvalgoje išryškėja ypatingas religinių ir teisinių veiksnių vaidmuo, kuris leido moderniojo miesto kaip moderniosios bendruomenės atsiradimą. Šiame istoriniame „bendruomenės“ supratime išskirtini būdingi jai bruožai:

- tai moderniosios bendruomenės narių socialinis saitas, pagrįstas priesaika ir savitarpio pagalba;
- modernioji bendruomenė susidarydavo iš korporacijų, kurias vienijo bendra religinė, moralinė ir teisinė sąmonė;
- modernioji bendruomenė savo reikalus sprendavo per jos pačios sukurtas teises institucijas, kurių veikla grindžiama miesto teisės sistema;
- moderniosios bendruomenės savimonę suponuoja jos vidinė dvasinė vienovė, savivalda ir bendradarbiavimas, ypač veikiant išorine grėsme;
- modernioji bendruomenė yra atvira.

Apžvelgę vietos bendruomenės istorinius kūrimosi aspektus, toliau panagrinėsime vietos bendruomenės sampratą ir teisinę padėtį.

L. Jovaiša, S. Budvytis, J. Vaitkevičius, I. Leliūgienė ir kiti autoriai, analizuodami bendruomenės sampratą, pateikia skirtingus šio termino apibrėžimus.

Apibendrinus jų nuomones galima teigti jog mokslinėje literatūroje, analizuojant bendruomenę, yra remiamasi keliais požiūriais:

- struktūriniu, kuris remiasi politiniu teisiniu požiūriu, ir kurį sudaro nustatyti vaidmenys, atsakomybė prieš rinkėjus, balsavimo organizavimas, mokesčių mokėjimas, ir pan. Struktūriniu požiūriu bendruomenė gali būti apibrėžiama kaip geografinė teritorija.

- socialiniu-psichologiniu. Keletas turinčių bendrų interesų žmonių, turėdami bendrus tikslus ir poreikius, išgyvena tarpusavio ryšio ir priklausomybės jausmą. Tokiu požiūriu bendruomenė gali būti suprantama kaip socialinio prasmingumo tam tikrų santykių normų, tradicijų ir elgesio sferoje forma.

- žmonių ir teritorijos. Šis požiūris į bendruomenę suprantamas kaip statistinė gyventojų analizė, pavyzdžiui mirtingumas, gimstamumas, migracija ir pan.

- veiklos procesų. Funkciniu požiūriu bendruomenė apibrėžiama kaip struktūra, kuri turi išspręsti tam tikras problemas, pasiekti tam tikrus tikslus ir atlikti tam tikras funkcijas. Procesu požiūriu analizuojama įvairi bendruomenės veikla, jos vystimosi galimybės.

- socialinės sistemos funkcionavimo. Šiuo aspektu į bendruomenę žiūrima kaip į socialinį elementų ir sistemų visumą, kuri vykdo socialinį užsakymą.¹⁶

Kaip jau buvo minėta, bendruomenė - tai atitinkamoje teritorijoje nuolat gyvenantys asmenys, kurie yra susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais.

J. Leonavičius „Sociologijos žodyne“ bendruomenę apibūdina kaip kolektyvinio bendravimo formą, siekiant bendro tikslo. Ir kaip pagrindinius sėkmingos bendruomenės veiklos kriterijus jis įvardija tokius:

- pasididžiavimas savo bendruomene,
- vietinių gyventojų poreikis, noras gerinti savo gyvenimą,
- tarpusavio bendradarbiavimas, įvairių bendruomenės narių skirtumų įvertinimas,
- visų bendruomenės narių įtraukimas,
- esamos padėties realus įvertinimas,
- veiklos planavimas,
- aktyvus dalyvavimas,
- tobulėjimo, mokymo svarbos suvokimas,
- sprendimų priėmimo sistemos sukūrimas,
- bendruomenių organizacijų ir tinklo kūrimas,

¹⁶ Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas, 2001. P. 17-18

Bendruomenės terminas taip pat negali būti suprantamas vienareikšmiškai. Tai, kad būtina išankstinė metodologinė išlyga dėl bendruomenės sąvokos, patvirtina ši ištrauka iš Sociologijos vadovėlio: „... Vokiečių sociologas Ferdinand Tonnies palygino du idealius visuomenės tipus, *Gemeinschaft* ir *Gesellschaft*. *Gemeinschaft* apytiksliai galėtume vertinti kaip „bendruomenė“, tačiau vokiškas žodis be šio vertinio dar reiškia turintis šaknis, moralinę vienvę, giminingumą. Todėl *Gemeinschaft* dažnai verčiamas kaip „pagrindinė bendruomenė“. *Gemeinschaft* yra visuomenė, kurią apibūdina: ypatingos padėties paskyrimas asmeniui taip, kad darbas susilieja su likusiu socialiniu gyvenimu; didelės grupės, besiremiančios bendrais požiūriais ir tikslais, vienybė; visiškas atsidavimas bendruomenei. *Gemeinschaft* žmonės jaučia, kad yra kartu, nes priklauso tai pačiai rūšiai. Tam tikra prasme jie yra giminės. Priklausymo grupei, kas turi emocinę reikšmę tiek grupei, tiek pačiam individui, negalima taip lengvai atsisakyti. Žmonės negali paprastai prisijungti prie *Gemeinschaft*. Jie jau yra gimę joje arba pamažu su ja suaugę. Priešingai *Gemeinschaft*, *Gesellschaft* yra savanoriška bendrija, paremta šalutiniais santykiais. Vokiečių kalboje *Gesellschaft* nurodo tam tikrą tikslą, turinčią organizaciją, pavyzdžiui, komercinę asociaciją, o pats žodis plačiąja prasme gali būti verčiamas kaip „visuomenė“. Vartodami terminą *Gesellschaft*, turime omenyje visuomenę, kurioje daugelis socialinių ryšių yra savarankiški ir remiasi racionalių savanaudiškumu. Žmonės stoja į *Gesellschaft* ne todėl, kad privalėtų arba kad ji yra natūrali, bet dėl praktiško būdo pasiekti savo tikslą. Tokiai visuomenei būdingi sutartiniai santykiai, o būdinga grupė turi tam tikrą tikslą arba yra savanoriška bendrija.¹⁷

Lietuvos Respublikos teritorija skirstoma į administracinius vienetus, kurie susideda iš gyvenamųjų vietovių. Savivaldybė yra Lietuvos Respublikos teritorijos administracinis vienetas, kurį valdo jos gyventojų bendruomenės išrinktos savivaldos institucijos pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą ir kitus įstatymus. Savivaldybė sudaroma iš gyvenamųjų vietovių.¹⁸

Derėtų išsamiau apibūdinti kaip Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas apibrėžia gyvenamąsias vietas. Miestas- tai kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, kurios turi daugiau kaip 3 tūkstančius gyventojų, kurių daugiau kaip du trečdaliai dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. Mažiau kaip 3 tūkstančius gyventojų turintys Lietuvos Respublikos miestai, rajonų, miestai bei miesto tipo gyvenvietės, turėję miesto statusą, kaip gyvenamosios vietovės yra laikomi

¹⁷ Broom L., Bonjean C.M., Broom D.H. Sociologija. Esminiai tekstai ir pavyzdžiai. Kaunas, 1992. P. 123-124

¹⁸ Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1183

miestais. Miesteliai yra kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, kurios turi nuo 500 iki 3000 gyventojų, kurių daugiau kaip pusė dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse, taip pat tradiciniai miesteliai. Kaimai yra kitos gyvenamosios vietovės, kurios neturi miesto ir miestelio požymių.

Kiekvienos vietos savivaldybės paskirtis - kurti, tobulinti ir pertvarkyti socialinę, kultūrinę ir ekonominę valdomos teritorijos sandarą derinant savivaldos gyventojų bendruomenės ir valstybės interesus. Savivaldybės atlieka politinių sprendimų priėmimo centrų, esančių greta piliečių ir organiškai papildančių valstybės valdymą teritoriniuose vienetuose, vaidmenį. Vietos savivalda, mūsų nuomone, yra netik sudėtinė mūsų demokratinės valstybinės santvarkos pagrindų dalis, bet ir ta sritis, kurioje žmogui sudarytos galimybės išreikšti save kaip politinį subjektą. Būtent dėl to vietos savivalda turi ypatingą reikšmę bendruomenių atstovų veiklai. Atsižvelgiant į šiuos argumentus, galime drąsiai teigti, jog vietos savivaldą reikia ne tik išlaikyti, bet ir plėsti bei stiprinti, o piliečius reikia įtikinti bei suformuoti tokią, visuotinę nuomonę, jog piliečiai savo problemas pirmiausiai turi spręsti patys, nes kai nuolat trūksta lėšų, kas yra aktualu šiandieninėje savivaldybių politikoje, savivaldybėse spręsti tas problemas galima ir reikia tik tada, kai atskiri individai pavieniui yra nepajėgūs to patys padaryti. Tačiau vietos savivaldos efektyvumą galima vertinti ne tik pagal atskirus socialinės pažangos elementus bei priemones, bet ir pagal galutinį šio proceso rezultatą- bendruomenės tapsmą savivaldiška institucija, žinančia, kokios sąlygos reikalingos vieningoms dvasinėms, ekonominėms, kultūrinėms, saugumo ir kitokioms paskatoms atsirasti.

Galėtume drąsiai konstatuoti, kad vykstant demokratiniams procesams visuomenėje, vis didesnę reikšmę teritorinėje bendruomenėje įgyja vietos savivalda. Įvairiais istoriniais laikotarpiais žmonės gana skirtingai suprato demokratiją, savivaldą, bendruomeniškumą, tačiau bendriausia prasme, demokratija vis tiek turėjo politinės veiklos požymius, kai buvo gerbiamos kiekvieno piliečio teisės ir interesai.

Taip pat galime teigti, jog nuo savivaldos lygio teritorinėje bendruomenėje priklauso socialinių problemų sprendimo sėkmingumas.

Panagrinėję tiek lietuvių, tiek ir užsienio autorių monografijas bei vadovėlius, galime konstatuoti, jog žmogaus užimama padėtis bendruomenėje yra jo, kaip asmenybės, saviraiškos sąlyga.

Šiuolaikinės bendruomenės savikūra remiasi moderniosios bendruomenės buvimo sociokultūrine patirtimi, jos evoliuciniu peraugimu į pilietinę visuomenę. Lietuvos bendruomenė, deja, beveik neturi moderniosios bendruomenės buvimo patirties, nes fizinis ir kultūrinis genocidas buvo nutraukęs bendruomenės evoliucinę raidą, deformavęs visuomenės sąmonę ir savimonę. Todėl atkūrus ir įtvirtinant savo valstybę, mes susiduriame su dideliais sunkumais kelyje į pilietinę visuomenę.¹⁹

Bendruomenės gyventojai mažesniu ar didesniu mastu jaučiasi bendruomene, yra užsiugdę atitinkamą bendrumo ir priklausomybės bendruomenei jausmą, jie gali plėtoti įvairias bendruomenės savivaldos organizacijas, planuoti ir vykdyti veiklą bendruomenės teritorijoje. Kaimiškų bendruomenių organizacijų vykdoma veikla apima platų spektrą bendruomenės poreikių. Jos užsiima kultūros ir sporto renginių organizavimu, aplinkos tvarkymu, talkų rengimu, rūpinasi vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumu, kaimo infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu, atstovauja gyventojus valdžios institucijose ir kt. Pastebima jau prasidėjusius tam tikrus teigiamus pokyčius bendruomenėse: suaktyvėjęs žmonių dalyvavimas bendruomeninėje veikloje, vyksta daugiau renginių, vietos žmonės tampa vieningesni, pagerėjo jų santykiai, atsirado didesnis pasitikėjimas savo jėgomis, daugiau dėmesio skiriama gyvenamosios aplinkos tvarkymui. Esant tokiai situacijai bendruomenė gali vienyti visų jos teritorijoje veikiančių institucijų (policijos, mokytojų, kultūros įstaigų ir t.t.) ir gyventojų pastangas užtikrinant gyventojų saugumą, gerinant kriminalinę padėtį. Bendruomenės vykdo prevencines, pvz. senosios Varėnos kaimo bendruomenėje dedamos pastangos susidaryti bendruomenės aktyvui, yra gera galimybė suburti pavienius įvairių sričių menininkus, organizuoti darbų parodas, skatinti suvenyrų gamybos verslą, papildantį turizmo verslo poreikius. Visa tai gerins kaimo žmonių ekonominę būklę, didins jų aktyvumą. Įsisavinimas kompiuterinių interneto ryšių technikos sudarys sąlygas keistis informacija ir konsultacijomis per distancinį ryšį su atokiais partneriais respublikoje ir užsienyje, bus galimybė kelti dalykinę kvalifikaciją, mokytis svetimų kalbų, kūrybingai užsiimti laisvalaikio metu. Tai svarbi prevencinė priemonė kovoje su nusikalstamumo, narkomanijos, kitų žalingų įpročių plitimu.

¹⁹ Bendruomeniškumas ir savivaida. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14-14 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Kaunas, 2000.P.44

1.3. Vietos gyventojų kaip bendruomenės narių vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos teisę Lietuvoje

Pripažįstant, kad saugumo infrastruktūros kūrimo procesas negali būti tik vienašališka savivaldybių veikla, bet ir veikla, kurioje aktyviai dalyvauja ir bendruomenės nariai, būtina panagrinėti, kokią įtaką gali daryti vietos gyventojai (bendruomenės) padedant įgyvendinti savivaldybėms vietos savivaldos teisę tame tarpe ir kuriant saugią aplinką bendruomenėse.

Ilgą laiką viešųjų institucijų atstovai kritiškai žvelgė ir traktavo visuomenės įtraukimą į tiesioginį dalyvavimą valdymo procesuose, kadangi, buvo manoma, jog tai kelia grėsmę efektyviam viešojo administravimo funkcionavimui, o Sovietmečiu tai buvo nesuderinama su pačia totalitarine politine sistema. Situacijai keičiantis ir suvokus piliečių dalyvavimo viešojo sektoriaus veikloje svarbą, pasirodė, kad vien tik teisinio reglamentavimo nepakanka, nes ilgalaikė ydinga praktika sukėlė krizę pačių žmonių sąmonėje ir jie prarado gebėjimus efektyviai įgyvendinti savo teises ir pareigas. Norint keisti situaciją, svarbu atskleisti priežastinius pasekmių ir aplinkybių ryšius.

Pagrindinis šalies įstatymas - Konstitucija įtvirtina piliečių teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, taip pat laiduojama teisė laisvai kritikuoti valstybės įstaigų ir jų pareigūnų darbą, apskųsti jų sprendimus. Gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus - vienas iš vietos savivaldos principų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 str. Šio dalyvavimo formos yra: tiesioginis gyventojų dalyvavimas rengiant sprendimų projektus, gyventojų apklausa, gyventojų susirinkimai, gyventojų sueigos, viešas peticijų nagrinėjimas, kitos pilietinių iniciatyvų formos. Taip pat „[...] savivaldybės institucijos diegia savivaldos principus švietimo, kultūros ir kitose įstaigose, remia visuomeninių organizacijų iniciatyvas, susijusias su viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymu.“ (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 str.) Vietos gyventojų dalyvavimo svarba pabrėžiama ir Europos vietos savivaldos chartijos 3 str. 1 d.: „vietos savivalda reiškia, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytose ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais.“

Vietos gyventojų dalyvavimas, įgyvendinant vietos savivaldos teisę, padeda realizuoti principus, kuriais grindžiama vietos savivalda, t.y. skatina savivaldybės tarybos narių atsakingumo ir atskaitingumo rinkėjams, vietos savivaldos institucijų veiklos skaidrumo ir viešumo, bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimo principus, efektyvų šių principų įgyvendinimą. Be to, priverčia savivaldybes veikti efektyviai ir efektingai, kadangi dėl nuolatinio vietos gyventojų stebėjimo ir kišimosi, baiminamasi pasibaigus kadencijai prarasti elektorato pasitikėjimą. Kitaip sakant, tiesioginis gyventojų dalyvavimas užkerta kelią politikų ir kitų savivaldybės pareigūnų veiklos savivalei ir yra lyg priemonė, padedanti geriau pastebėti ir ištaisyti padarytas vietos savivaldos institucijų klaidas. "Dalyvavimas skatina visos pilietinės visuomenės brandą, padeda tobulinti politikos proceso kokybę, išlaikyti visuomenės narių humanistines nuostatas šiandienos technologiniame-informaciniame pasaulyje"²⁰.

Teisės teorijoje pažymima, kad teisingi ir geri įstatymai bei sprendimai priimami tik aktyviai dalyvaujant visuomenei. Tai garantuoja ne tik demokratijos plėtrą, bet ir priimtų sprendimų legitimumą. Yra tokių reikalų, kurių efektyviausius sprendimus galėtų pateikti patys piliečiai, o valdžia tik padėtų juos realiai įgyvendinti. Visuomenė yra žymiai jautresnė savo poreikiams (tame tarpe ir saugumo srityje), išskiria juos žymiai geriau nei ekspertai, profesionalūs politikai ar institucijų atstovai, kurie dažnai būna sukaustyti biurokratinių taisyklių. O tai lemia veiklos efektyvumą ir efektingumą, kadangi mažina laiko ir pinigų sąnaudas, aiškinantis kokiomis kasdieninėmis realijomis gyvena vietos bendruomenė. Be to, sumažėtų nesutarimų ir ginčų tikimybė ateityje, tarp gyventojų ir valdžios institucijų. Taigi, svarbu išsiaiškinti kokie dažniausi piliečių dalyvavimo būdai taikomi Lietuvoje. 2003 m. Lietuvos savivaldybėse šiuo klausimu ekspertai S. Nefas ir J. Vaičiūnienė atliko tyrimą, po kurio paaiškėjo, kad savivaldybėse „vyksta susitikimai su piliečiais, skirti specialioms klausimams aptarti. Antras dažnai naudojamas piliečių dalyvavimo būdas - mero gyventojų priėmimo ir [...] administracijos direktoriaus priėmimo valandos“²¹. Taip pat taikomas atvirų diskusijų tarp sprendimų priėmėjų ir piliečių metodas. Kyla klausimas, koku mastu ir kas apsprendžia gyventojų dalyvavimą?

²⁰ A. Raipa, „Viešasis administravimas ir demokratijos vertybės.“ Viešasis administravimas: teoriniai sprendimai, Nr. 3, 2003 m., p.70.

²¹ J. Vaičiūnienė, S. Nefas, „Piliečių dalyvavimo vietos savivaldoje skatinimas.“ Tyrimo „Vietos demokratija 2003“ ataskaita, Vilnius, 2003 m., p. 23.

Piliečių dalyvavimą apsprendžia socialiniai, ekonominiai ir politiniai veiksniai. Valdžios institucijos privalo nuolat stebėti ir analizuoti visuomenės interesus ir lūkesčius, jautriai reaguoti į sparčius pokyčius visuomenės gyvenime. Šiam tikslui įgyvendinti turi būti pasitelkiamos visos aukščiau išvardintos gyventojų dalyvavimo formos. „Piliečių, jų organizacijų įsijungimas į kasdieninį naujų projektų ir programų kūrimą yra viena iš svarbiausių centrinės valdžios ir savivaldos institucijų efektyvios veiklos sąlygų, užtikrinančių racialesnį sprendimų priėmimą“²² - demokratiškų sprendimų priėmimą. Sprendimų priėmimo būdo demokratiškumą lemia pagrindiniai trys dalykai: „visuomenės, žiniasklaidos ir valdžios grandžių demokratijos supratimas; administraciniai valstybės ir savivaldybių tarnautojų gebėjimai bendrauti su visuomene, interesų grupėmis; vyriausybės ir savivaldybių tarybų bei administracijos noras ne tik garantuoti atvirumą ir visuomenės dalyvavimą, bet ir galimybes politiškai manevruoti“²³. Tačiau didžia dalimi, tai vėl priklauso nuo pačių žmonių sąmoningumo ir noro kažką keisti. Galima pastebėti ir teigiamą tendenciją: A. Augustinaičio atliktoje apklausoje į klausimą „ar norėtų paveikti kai kuriuos vietos valdžios sprendimus ar pateikti naujų siūlymų, respondentų nuomonės išsidėstė sekančiai:

55, 8 % - norėtų, bet laiko tai beprasmiška;

20, 8 % - tai nerūpi;

20, 2 % - norėtų, bet tik kartu su kitais gyventojais;

8, 3 % - norėtų, bet nedrįsta;

7, 1 % - norėtų, bet neturi laiko;

1, 0 % -kita.²⁴

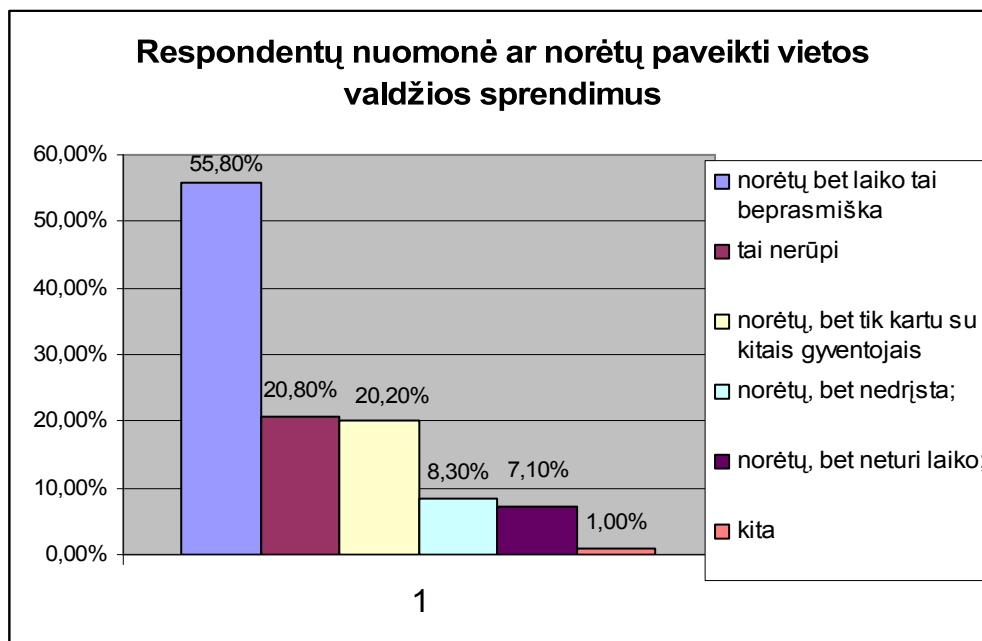
Taigi, be vyraujančios nuomonės, kad kištis į priimamų sprendimų procesą yra beprasmiška, vis gi didžioji dauguma to labai norėtų (žr. grafiką Nr. 1.).

²² A. Raipa, „Viešasis administravimas ir demokratijos vertybės. " Viešasis administravimas .-teoriniai sprendimai, Nr. 3, 2003 m., p. 71

²³ K. Masiulis, „Savivalda ir demokratija." Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2002, p.16.

²⁴ A. Augustinaitis, „ Informacijos visuomenės savivaldos tendencijos". Informacijos mokslai, Nr. 14, 2000.

1 grafikas

Tik 20, 8 % respondentų atsakė, kad nerūpi, likusieji, mažiau ar daugiau, pritartų lygiaverčiais bendradarbiavimo, tarp piliečių ir savivaldos institucijų, santykiams grįstam vietos savivaldos modeliui. Galima išvelti ir kitą šios problemos pusę: piliečiai ne tik laiko beprasmiška stengtis paveikti priimamus sprendimus, tačiau jų dalyvavimui šiame procese kelią užkerta nepakankamas jų informuotumas apie esančias problemas. „Piliečių dalyvavimas, nesant pakankamos informacijos, paprastai išreiškiamas emocijomis, kurios neleidžia priimti racionalių sprendimų arba visišku jų abejingumu“²⁵. Savivaldybės turi įdiegti vietos komunikacijos sistemą, kurios pagalba vietos gyventojams būtų teikiama informacija. Tai pažymėjo ir Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2001 m. rekomendacijoje 19 šalims narėms dėl piliečių dalyvavimo vietiniame visuomeniniame gyvenime, kurioje nurodoma, kad reikia tobulinti vietinius nuostatus ir „garantuoti piliečių teisę į aiškia, išsamią informaciją apie įvairius dalykus, svarbius jų vietinei bendruomenei, ir į savo nuomonės pareiškimą esminiuose sprendimuose, kurie susiję su jos ateitimi“²⁶. 2003 m. atlikus tyrimą paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių savivaldybių, t.y. 27 savivaldybės

²⁵J. Vaičiūnienė, „Tarybos nario vaidmuo skatinant vietos demokratiją Lietuvoje.“ Vietos demokratija. Bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. Mokymo ir konsultavimo centras, The Association of Finnish Local and Regional Authorities, Vilnius: M. Rudaičio personalinė įmonė „Sirta“, 2004, p. 20.

²⁶Ten pat p. 11.

turi savo informacijos teikimo gyventojams strategiją ir net 40 savivaldybių turi vidines taisykles, kurios apibrėžia, kaip teikti informaciją gyventojams. Taip pat nustatyta, kad 14 savivaldybių turi aiškiai veikiančią sistemą gyventojų nuomonei apie savivaldybės teikiamas paslaugas ištirti ir tik 2 savivaldybės turi aiškiai veikiančią stebėjimo ir vertinimo sistemą vietos demokratijos progresui fiksuoti.

Menkas pilietinis aktyvumas yra ne vienintelė kliūtis trukdanti realizuoti gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus principą. Netobula teritorijos administracinių vienetų sistema taip pat turi nemažos įtakos. Savivaldybėse yra dideli išsivystymo skirtumai. Kai kurios savivaldybės yra pernelyg didelės, jog jose galima būtų realiai įgyvendinti gyventojų dalyvavimą tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus susijusius su saugumo infrastruktūros kūrimu bendruomenėse. Be to, kaip pažymima Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų sistemos tobulinimo koncepcijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“ 7.5 punkte „kai kuriose savivaldybių teritorijose savivaldybės administravimo subjektai yra toli nuo gyventojų, neužtikrina spartesnio ir geresnio vietos reikalų tvarkymo, viešųjų paslaugų teikimo, lemia dalies gyventojų pasyvumą ir mažą suinteresuotumą dalyvauti tvarkant viešuosius vietos reikalus (pvz., Švenčionių savivaldybės centras nutolęs 35 kilometrus nuo Pabradės, Kretingos - 34 kilometrus nuo Salantų, Šalčininkų - 33 kilometrus nuo Eišiškių, Kauno - 31 kilometrą nuo Vilkijos, Raseinių - 30 kilometrų nuo Ariogalos)“²⁷. Todėl, kaip pažymima to paties nutarimo 8 punkte, teritorijos administracinių vienetų sistema privalo būti tobulinama, didinant savivaldybių skaičių, tokiu būdu mažinant kai kurių esamų savivaldybių teritorijas.

„Išrinktieji vietos valdžios atstovai turėtų naujai suvokti savo vaidmenį. Jie turėtų pasinaudoti savo kompetencija ir įgaliojimais tam, kad suvestų produktyviai diskusijai (pvz., prie „apskrito stalo“) nutarimų priėmėjus, jų vykdytojus, ekspertus ir tuos, kuriuos betarpiškai liečia tų nutarimų įgyvendinimo pasekmės.

Nuolatiniam mandatų savininkų kontaktui su rinkėjais galėtų pasitarnauti specialus piliečių biuras.

Būtina skleisti daugiau informacijos, dažniau vykdyti visų gyventojų apklausas, kad būtų išvengta atstovavimo siaurai interesų grupei pavojaus.

²⁷ LR Vyriausybės nutarimas Nr. 785 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų sistemos tobulinimo koncepcijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“, Žin., 2003, Nr. 59-2679.

Visapusiškas veiklos skaidrumas padeda užkirsti kelią savanaudiškiems interesams ir stiprina gyventojų pasitikėjimą vietos valdžia."

Kaip vieną iš gyventojų dalyvavimo formų, įstatymas numato *gyventojų apklausas*. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo redakcija buvo papildyta tryliktoju skirsniu, reglamentuojančiu vietos gyventojų apklausų vykdymą. Apklausos gali būti vykdomos įvairiomis formomis ir klausimais, kuriuos savivaldybė sprendžia atlikdama savarankiškasias, priskirtąsias (ribotai savarankiškas) bei sutartines funkcijas. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą, apklausų paskelbimo iniciatyvos teisę turi ne mažiau kaip 10 procentų apklausos teritorijos gyventojų, turinčių teisę rinkti savivaldybės tarybą bei ne mažiau kaip 1/4 savivaldybės tarybos narių grupė. Įstatymo 47 str. nurodyta, jog „apklausa gali būti surengta savivaldybės, seniūnijos (kelių seniūnijų) arba gyvenamosios vietovės (kelių gyvenamųjų vietovių) teritorijoje. Apklausos teritorija negali būti mažesnė kaip gyvenamosios vietovės teritorija." Jei apklausa, pavyzdžiui, būtų organizuojama Kauno miesto savivaldybės Žaliakalnio seniūnijoje, kurioje gyventojų skaičius siekia apie 39 000, o iš jų balsavimo teisę turi apie 20 000 gyv., tai iniciatyvinę grupę turi sudaryti ne mažiau kaip 200 gyventojų. Ji turi teikti prašymą merui, kuris savivaldybės administracijos direktoriui paveda spręsti grupės įregistravimo klausimą. Sprendimas turi būti priimtas per 5 darbo dienas. Jei grupę įregistruoja, išduodami parašų rinkimo lapai. Iniciatyvinė grupė turi surinkti reikiamą parašų skaičių (deja, įstatyme jis nenurodytas) per 1 mėn. Jeigu per „nustatytą terminą yra surinktas reikiamas parašų dėl reikalavimo skelbti apklausą skaičius ir nenustatyta parašų rinkimo pažeidimų (gyventojų parašų klastojimo atvejų ar savanoriškumo principo pažeidimų), savivaldybės taryba privalo priimti sprendimą paskelbti apklausą²⁸. Apklausa finansuojama iš savivaldybės biudžeto. Iš trumpai aptartos apklausos organizavimo tvarkos, neminint visų subtilybių ir pateikimui reikalingų dokumentų, galime padaryti išvadas, jog įstatyme numatyta tvarka yra pakankamai sudėtinga ir neaiški, reikalavimai sunkiai realiai įgyvendinami, o kadangi apklausos rezultatai turi tik patariamąjį pobūdį, apklausas inicijuoti nėra tikslinga, nes tai reikalauja daug laiko, finansinių sąnaudų,- tai dažniausiai neatsiperka, nes siekiamo rezultato kaštai didesni nei nauda. Tačiau galima išvėlyti ir teigiamą apklausų vykdymo

²⁸ LR vietos savivaldos įstatymas, priimtas 2003-10-14, Nr. I- 533, 50 str. 1 d.

pusę, nes jose atsispindi piliečių nuomonė vienu ar kitu bendruomenei svarbiu klausimu, o tuo pačiu tai didina pasitikėjimą savivaldybės valdžia.

Kitas būdas, padedantis įgyvendinti vietos bendruomenės tiesioginį dalyvavimą vietos savivaldos įgyvendinimo procese, numatytas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo aštuntame skirsnyje - *gyvenamųjų vietovių bendruomenės atstovo institutas*. Tai turėtų būti viena efektyviausių priemonių, kadangi bendruomenės atstovas, atlikdamas nuolatinį interesų ir poreikių monitoringą, būtų tarpininkas tarp bendruomenės narių, vietos savivaldos institucijų, o tam tikrais atvejais ir tarp centrinės valdžios.

Kaimo, kelių kaimų, miesto arba miestelio bendruomenės gyventojai gali išsirinkti bendruomenės atstovą (-us), kuris savo pareigas atlieka visuomeniniais pagrindais. Todėl, tai turėtų būti neeilinė, pasiaukojanti asmenybė, kuri šalia pagrindinio gyvenimo užsiėmimo, dar turėtų labai atsakingas pareigas. Atstovas taip pat turėtų nestokoti išsilavinimo, bei viešojo administravimo sistemos išmanymo, bendruomenės tarybos nustatyta tvarka. Pagrindinis atstovo uždavinys yra rūpintis bendruomenės interesais ir atstovauti bendruomenei seniūnijoje, prireikus - ir savivaldybės institucijose bei savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose, taip pat supažindinti seniūnijos, kuriai priskirta bendruomenės teritorija, seniūną apie viešus bendruomenės reikalus. Jeigu iškilusi problema susijusi su seniūno veikla, atstovas gali apie tai pranešti ir savivaldybės merui. Gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovo teisės ir pareigos yra numatytos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 33 str.

Ar bendruomenės atstovo institutas yra efektyvus, šiuo metu sunku pasakyti, kadangi jo realizavimo užuomazgos yra labai silpnos, o ir įtvirtinta tvarka, panašiai kaip minėtajame atvejuje apie apklausas, nėra labai skaidri. Nors „kai kurios vietos gyventojų bendruomenės aktyviai reiškia iniciatyvą steigti savivaldybes savo gyvenamojoje teritorijoje. Būtina skatinti bendruomenių atstovų dalyvavimą priimant savivaldybių sprendimus“²⁹. Džiugu, kad jau sudarytos, bent minimalios, teisinės sąlygos bendruomenių atstovams dalyvauti priimant savivaldybių sprendimus, tačiau kol kas praktiškai bendruomenių lyderiai dar retai imasi iniciatyvos realizuoti savo teises.

²⁹ LR Vyriausybės nutarimas Nr. 488 „Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija“, Žin., 2004, Nr. 69-2399, strategijos 38 punktas.

Apibendrinant galima teigti, jog piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį, tvarkant viešuosius reikalus bei ginti savo teisėtus interesus įvairiomis formomis. Lietuvoje susiklosčiusi situacija yra gana sudėtinga, nes Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose poįstatyminiuose aktuose įtvirtinta ydinga teritorinių vienetų sistema, numatytos pagrindinės piliečių dalyvavimo, tvarkant viešuosius reikalus, formos sunkiai įgyvendinamos ir neefektyvios, be to, savivaldybės dažnai vengia prisiimti atsakomybę už padarytas klaidas. Vangiai įgyvendinamas ir subsidiarumo principas, nes savivaldybės nenoriai perleidžia dalį savo funkcijų įgyvendinimo seniūnijoms, kurios yra arčiau piliečių. Kodėl piliečių dalyvavimas naudingas? Kaip teisingai pastebėjo A. Raipa, piliečių dalyvavimas modifikuoja sprendimų priėmimą, padeda įgyvendinti visuomenės politiniame gyvenime demokratinio valdymo elementus ir bruožus. Kartu, valdžios atstovai, dažnai nenoromis deleguodami piliečių asociacijoms dalį valdymo funkcijų, nenoromis gauna ir nemažą naudą - geresnį visuomenės problemų supratimą, galimybę įtakoti piliečių grupių veiklą, mažinti atsiradusią įtampą tarp interesų grupių, gerinti priimamų sprendimų kokybę, efektyvinti valstybės institucijų veiklą ir jos kontrolę bei veiklos vertinimą. Tai neišvengiamai veda prie tokios visuomenės vystimosi raidos, kuri prognozuoja piliečiams, jų grupėms augančius įgaliojimus tvarkant visuomenės politinius, ekonominius procesus bei disponuojant visuomenės ištekliais³⁰.

³⁰ A. Raipa, „Viešasis administravimas ir demokratijos vertybės.“ Viešasis administravimas .-teoriniai sprendimai, Nr. 3, 2003 m.,

2. Atskirų vietos savivaldos institucijų įgaliojimai kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

2.1. Savivaldybių įgaliojimai kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Savivaldybės įgaliojimai yra įtvirtinami teisės aktuose (Konstitucijoje, Vietos savivaldos įstatyme ir kt.) teisių, pareigų, funkcijų, uždavinių, veiklos formų bei metodų pavidalu. Pagal Vietos savivaldos įstatymą³¹ savivaldybė tai valstybės teritorijos administracinis vienetas, turintis juridinio asmens statusą bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą. Kalbant apie savivaldybės įgaliojimus mes turime omeny ne tik pačią savivaldybę apskritai, kurios įgaliojimai yra apibrėžti Vietos savivaldos įstatymo 6–9 straipsniuose, bet ir jos institucijas bei viešo administravimo įstaigas, kurios realiai įgyvendina joms paskirtas užduotis. Vietos savivaldos įstatymas numato, kad atstovaujamoji savivaldybės institucija yra taryba, o vykdomoji - savivaldybės administracijos direktorius. Be to savivaldybės administravimo subjektais pripažįstamos minėtoms institucijoms pavaldžios įstaigos bei kiti subjektai, turintys teisės aktų suteiktus įgaliojimus, atliekantys jiems pavestas administravimo funkcijas ir atsakingi už šių funkcijų įgyvendinimą. Todėl toliau analizuojant savivaldybės įgaliojimus kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse, bus vertinami savivaldybės apskritai bei savivaldybės tarybos, mero, administracijos direktoriaus, seniūno bei seniūnijos įgaliojimai šioje srityje.

Savivaldybės institucijų įgaliojimus kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse, pasak A. Novikovo galima būtų sieti su tam tikrų uždavinių (funkcijų), kurios priskiriamos policijos kompetencijai įgyvendinimu bei administravimu³². Pirmiausia būtų tikslinga išsiaiškinti į kokių konkrečiai policijos uždavinių įgyvendinimą

³¹ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas // Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1183.

³² A. Novikovas. „Vietos savivaldos institucijų įgaliojimai ir gebėjimai įgyvendinant policijos uždavinius“// Jurisprudencija 2005, T. 78(70), p.47.

bei administravimą gali pretenduoti anksčiau minėtos savivaldybės institucijos. Policijos veiklos įstatyme³³ yra išskiriami šie pagrindiniai policijos uždaviniai:

- 1) žmogaus teisių ir laisvių apsauga;
- 2) viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas;
- 3) neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksmų;
- 4) nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija;
- 5) nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimas ir tyrimas;
- 6) saugaus eismo priežiūra.

Analizuojant vietos savivaldos institucijų kompetenciją įgyvendinant bei administruojant policijos uždavinius, nereikia tiesiogiai suprasti, kad vietos savivaldos institucijos privalo įgyvendinti bei administruoti būtent tuos uždavinius, kurie yra įtvirtinti Policijos veiklos įstatyme, antraip vietos savivaldos institucijoms priskyrus įstatyme numatytų policijos uždavinių įgyvendinimą atsirastų funkcijų dubliavimas. Todėl policijos uždavinius reikia suprasti plačiąja prasme, t.y. kiekvieno uždavinio turinį konkretizuojant į atskirus veiksmus. Pavyzdžiui, viešosios tvarkos apsaugos funkcija apima ir tvarkos palaikymą gatvėse, higienos reikalavimų laikymąsi turgavietėse, želdinių apsaugą ir pan.; nusikaltimų prevencija suprantama kaip saugumo programų kūrimas, leidimų išdavimo klausimai ir pan., o saugaus eismo priežiūra gali apimti ir transporto priemonių judėjimo sustabdymą, apribojimą bei uždraudimą gatvėse bei įvairių programų susijusių su saugiu eismu kūrimą. Tuo tarpu policijai priskiriamas pirmasis uždavinys - žmogaus teisių ir laisvių apsauga – yra gana platus ir jo turinį sudaro įvairūs veiksmai, kurie yra ne tik policijos ar vietos savivaldos institucijų, bet ir kitų institucijų, organizacijų veiklos objektas. Todėl suvokiant, kad nurodytų uždavinių turinį sudarančius veiksmus gali atlikti tiek policija, tiek vietos savivaldos institucijos ir kitos institucijos ar organizacijos, reikia kalbėti ne apie funkcijų dubliavimą, bet apie tarpusavio bendradarbiavimą.

Reikia pastebėti, jog ne visus minėtus policijos uždavinius galėtų įgyvendinti ir administruoti vietos savivaldos institucijos. Detaliau paanalizavus galima konstatuoti, jog

³³ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 90 - 2777; Valstybės žinios, 2000, Nr. 101.

penki iš šešių uždavinių daugiau siejasi su teisėtvarkos užtikrinimu ir teisės pažeidimų prevencija, o vienas uždavinys – su nusikaltimų atskleidimu ir tyrimu. Dėl šio uždavinio priskyrimo policijos kompetencijai tikslingumo tiek praktiku, tiek mokslininkų tarpe nėra vieningos nuomonės³⁴. Nesigilinant į diskusijas kas yra teisu, o kas ne, galima konstatuoti, jog nusikaltimų atskleidimas ir tyrimas yra specifinis uždavinys, kurį įgyvendinti gali tik specialios institucijos kaip policija ar prokuratūra. Šiose struktūrose dirbantys pareigūnai privalo turėti specialų išsilavinimą, darbo patirtį ir pan. Todėl, mūsų manymu, dabartiniu metu priskirti bent dalį veiklos, sudarančios nusikaltimų atskleidimo ir tyrimo uždavinio turinį, savivaldybių kompetencijai nėra tikslinga. Vadinasi toliau diskutuojant apie vietos savivaldos institucijų įgaliojimus įgyvendinant policijos uždavinius mes turėsime omeny tik penkis uždavinius, kurie daugiau siejasi su teisėtvarkos užtikrinimu ir teisės pažeidimų prevencija.

Remiantis Vietos savivaldos įstatymu pastebima, jog savivaldybėms kaip vietinės valdžios atstovėms yra priskiriama daug funkcijų, kurias įgyvendindamos savivaldybės reguliuoja visuomeninio gyvenimo pagrindines sritis, tame tarpe ir saugumo sritį. Pagal Vietos savivaldos įstatymą savivaldybėms yra priskiriamos savarankiškos, ribotai savarankiškos, valstybinės (perduotas savivaldybėms) bei sutartinės funkcijos. Viena pagrindinių *savarankiškų funkcijų*, kuri galėtų būti traktuojama kaip vieno policijos uždavinio sudedamoji dalis, yra dalyvavimas užtikrinant viešąją tvarką ir gyventojų rimtį. Šios funkcijos turinį sudaro nusikaltimų kontrolės ir prevencijos vietinių programų kūrimas ir įgyvendinimas pasitelkiant savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos įstaigas bei įtraukiant į šią veiklą visuomenines organizacijas ir gyventojus.

Savivaldybėms *priskirtos (ribotai savarankiškos) funkcijos*, kurių turinys siejasi su policijos uždavinių turiniu yra:

- aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga;
- sanitarijos ir higienos taisyklių tvirtinimas ir jų laikymosi kontrolės organizavimas, švaros ir tvarkos viešosiose vietose užtikrinimas;
- saugaus eismo sąlygų užtikrinimas;

³⁴ Alderson J. Human Rights and the Police. – Strasbourg: Council of Europe Press, 1994. Šakočius A. Policija valstybėje ir visuomenėje: nuo distinktyviai iki racionaliai pragmatinio požiūrio į policijos paslaugą// Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: LTU. 2000. T.15 (7). Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvarkoje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно–правовые основы, стратегия и тактика деятельности. – Москва: МАЭП, 1999. С. 41

- prekybos ir kitų paslaugų teikimo tvarkos turgavietėse bei viešosiose vietose nustatymas;

- leidimų (licencijų) išdavimas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka.

Prie *valstybinių (perduotos savivaldybėms) funkcijų* galima būtų priskirti vaikų ir jaunimo teisių apsaugą. Ši funkcija tamptariai siejasi su pirmuoju policijos uždaviniu, t.y. žmogaus teisių ir laisvių apsauga.

Kaip matome, savivaldybės kaip vietinės valdžios atstovai, turi nemažai įgaliojimų, policijos uždavinių įgyvendinimo srityje. Visos paminėtos savivaldybės funkcijos tiesiogiai ar netiesiogiai siejasi su įgaliojimais įgyvendinant bei administruojant policijos uždavinius. Faktiškai tik viena savivaldybės funkcija – dalyvavimas užtikrinant viešąją tvarką ir gyventojų rimtį- tiesiogiai siejama su policijos uždavinių įgyvendinimu. Kitos funkcijos yra tik Policijos veiklos įstatyme įvardintų policijos uždavinių turinio dalys arba siejamos su kai kuriais veiksmais, sudarančiais policijos uždavinių turinį. Pavyzdžiui, leidimų (licencijų) išdavimas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka ar dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant gyventojų užimtumo programas seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje, ar dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant vaiko teisių apsaugos ir vaiko teisių pažeidimų prevencijos gerinimo priemonės siejama su vienu iš policijos uždavinių, t.y. nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija. Saugaus eismo priežiūra, kaip policijos uždavinys siejamas su viena iš savivaldybių funkcijų, t.y. saugaus eismo sąlygų užtikrinimas ir pan..

Kalbant apie atskirų institucijų administravimo gebėjimus įgyvendinant joms priskirtas funkcijas, reikia atkreipti dėmesį ar institucijos pilnai realizuoja savo įgaliojimus praktikoje transformuodamos juos į konkrečius veiksmus sąlygojančius tam tikrų rezultatų atsiradimą. Analizuojant savivaldybės institucijų veiklą policijos uždavinių įgyvendinimo bei administravimo srityje, pastebima, kad skirtingai nei policija, jos tiesiogiai neįgyvendina policijos uždavinių, pavyzdžiui, nepatruliuoja gatvėse, nesulaiko pažeidėjų ir pan.. Tokio pobūdžio veiksmų savivaldybės neatlieka, nes savo žinioje neturi specializuotų padalinių (išskyrus Vilniaus m. savivaldybę, savo dispozicijoje turinčią ekologinę policiją). Todėl galima teigti, kad savivaldybės institucijų administravimo gebėjimai formuojant vietos gyventojų saugumo infrastruktūrą daugiau pasireiškia teisine forma, t.y. teisės aktu, užtikrinančių vietos gyventojų saugią aplinką, priėmimu.

Toliau apžvelgsim kokius įgaliojimus įgyvendinant ir administruojant policijos uždavinius turi atskiros vietos savivaldos institucijos bei įstaigos.

Baigiamajame darbe bus remiamasi atlikta kelių savivaldybių t.y. Klaipėdos, Panevėžio, Mažeikių ir Molėtų institucijų administracinės veiklos, susijusios su saugumo infrastruktūros kūrimu bendruomenėse, analize³⁵.

³⁵ A. Novikovas. „Vietos savivaldos institucijų įgaliojimai ir gebėjimai įgyvendinant policijos uždavinius“// Jurisprudencija 2005, T. 78(70), p. 49-51.

2.2. Tarybos administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Savivaldybės tarybos įgaliojimai įgyvendinant ir administruojant veiksmus, kurie sudaro policijos uždavinių turinį yra: sprendimų dėl nusikaltimų kontrolės ir prevencijos, ekologinių programų projektų rengimo priėmimas bei želdinių apsaugos, miestų ir kitų gyvenamųjų vietovių tvarkymo, visuomenės sveikatos, sanitarijos ir higienos, atliekų tvarkymo bei aplinkos apsaugos, gyvūnų laikymo, prekybos turgavietėse ir kitų taisyklių tvirtinimas³⁶.

Meras kaip tarybos vadovas pagal savo kompetenciją, kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse, gali analizuoti padėtį savivaldybėje ir siūlyti savivaldybės tarybai sprendimų projektus bei rekomendacijas viešojo administravimo įstaigoms viešosios tvarkos ir gyventojų rimties bei migracijos procesų, gyventojų užimtumo, jų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo bei viešųjų darbų organizavimo klausimais.

Analizuojant konkrečius tarybų sprendimus galima konstatuoti, kad per 2004 metus iš viso Klaipėdos m. savivaldybės taryba priėmė 496 sprendimus iš kurių, galima būtų išskirti tik 11, kurie susiję su policijos uždavinių įgyvendinimu, tai:

- 1) dėl Klaipėdos miesto savivaldybės gamtos apsaugos fondo lėšų panaudojimo 2003 metais ataskaitos patvirtinimo
- 2) dėl Klaipėdos miesto savivaldybės nusikalstamumo prevencijos fondo 2003 metų lėšų panaudojimo ataskaitos patvirtinimo
- 3) dėl renginių organizavimo viešojo naudojimo teritorijose taisyklių patvirtinimo
- 4) dėl prekybos ir paslaugų teikimo miesto viešosiose vietose taisyklių patvirtinimo
- 5) dėl mažmeninės prekybos tabako gaminiais licenzijavimo tvarkos
- 6) dėl alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos licenzijavimo tvarkos
- 7) dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2002 m. liepos 11 d. sprendimu Nr. 156 „Dėl prioritetinių Klaipėdos miesto savivaldybės tikslinių sveikatos programų

³⁶ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 90 - 2777; Valstybės žinios, 2000, Nr. 101.

patvirtinimo“ patvirtintos Klaipėdos miesto narkomanijos ŽIV/AIDS prevencijos programos papildymo

8) dėl leidimų prekiauti civilinėmis pirotechnikos priemonėmis išdavimo ir panaikinimo tvarkos patvirtinimo

9) dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2004 m. vasario 19 d. sprendimo Nr.1-44 „dėl Klaipėdos miesto savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos 2004 metų priemonių patvirtinimo“ pakeitimo

10) dėl saugaus eismo komisijos nuostatų pakeitimo ir pavedimo tvirtinti saugaus eismo komisijos sudėtį

11) dėl gyvūnų auginimo ir laikymo Klaipėdos mieste taisyklių naujos redakcijos patvirtinimo.

Panevėžio m. savivaldybės taryba per 2004 metus priėmė 358 sprendimus, iš kurių tik 9 siejasi su policijos uždavinių įgyvendinimu, tai:

1) dėl leidimų prekiauti civilinėmis pirotechnikos priemonėmis išdavimo ir panaikinimo tvarkos patvirtinimo.

2) dėl licencijų verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais išdavimo tvarkos.

3) dėl priemonių oro užterštumui Panevėžyje mažinti 2004–2006 metų plano patvirtinimo

4) dėl gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo Panevėžio mieste taisyklių patvirtinimo

5) dėl Panevėžio miesto neigiamų socialinių veiksnių prevencijos 2004-2007 m. programos, priemonių plano ir finansavimo tvarkos patvirtinimo

6) dėl komisijos neigiamų socialinių veiksnių prevencijai koordinuoti sudarymo

7) dėl savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos 2004m. priemonių sąmatos patvirtinimo

8) dėl sutikimo UAB „Egivela“ steigti lošimo namus (kazino)

9) dėl savivaldybės tarybos 2003m. sprendimo Nr.1-11-17 „Dėl dokumentų, reikalingų sutikimams steigti lošimo namus (kazino) gauti, pateikimo ir nagrinėjimo tvarkos“ pakeitimo

Mažeikių m. savivaldybės taryba policijos uždavinių įgyvendinimo srityje per 2004 metus iš 224 sprendimų priėmė tik vieną sprendimą, t.y. patvirtino masinių renginių viešose vietose taisykles.

Molėtų m. savivaldybės taryba per 2004 metus priėmė 173 sprendimų. Iš jų 6 sprendimai siejasi su policijos uždavinių įgyvendinimu, tai sprendimai:

1) dėl renginių, vykstančių viešosiose vietose, organizavimo tvarkos patvirtinimo

2) dėl Molėtų rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos finansavimo pajamų ir išlaidų planavimo, apskaitos ir ataskaitų tiekimo tvarkos tvirtinimo

3) dėl Molėtų rajono gamtos apsaugos fondo lėšų panaudojimo 2003 metais ataskaitos ir rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos 2004 metams tvirtinimo

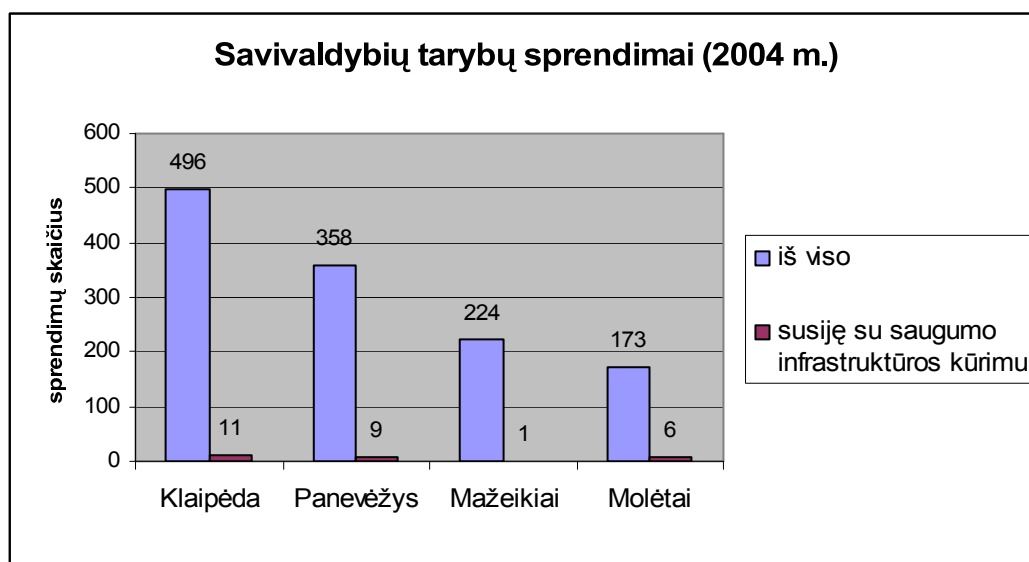
4) dėl prekybos turgavietėse (prekyvietėse) ir viešose vietose taisyklių patvirtinimo

5) dėl Molėtų miesto tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo

6) dėl leidimų pardavinėti civilines pirotechnikos priemones išdavimo tvarkos patvirtinimo

Vertinant savivaldybių tarybų administravimo gebėjimus policijos uždavinių įgyvendinimo srityje pastebima, kad tokie sprendimai sudaro nedidelę dalį visų priimtų sprendimų (žr. grafiką Nr. 2).

2 grafikas

Galima teigti, kad iš paminėtų savivaldybių tarybų įgyvendinant policijos uždavinius aktyviausiai veikia Klaipėdos m. savivaldybės taryba.

Apibendrinant savivaldybių tarybų veiklą policijos uždavinių įgyvendinimo ir administravimo srityje, galima teigti, kad jų gebėjimai pasireiškia tvirtinant įvairias taisykles ir tvarkas, sudarant programas bei komisijas, kurios daro įtaką vietos gyventojų saugumo infrastruktūros formavimui.

2.3. Administracijos direktoriaus administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Analizuojant savivaldybių administracijos administracinę veiklą, kuriant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse, pastebima, kad priimami įvairesnio pobūdžio įsakymai darantys įtaką vietos gyventojų saugumo poreikiams. Analizuojant atskirų savivaldybių administracijų iniciatyvą, galima konstatuoti, kad per 2004 metus Klaipėdos m. savivaldybės administracijos direktorius iš 2100 įsakymų priėmė 178 įsakymus susijusius su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu: dėl supirkimo vietų adresų išbraukimo iš licencijos supirkti skirtų realizuoti juodųjų metalų laužą ir atliekas ir licencijos supirkti skirtų realizuoti spalvotųjų metalų laužą ir atliekas išdavimo – 4; dėl leidimo surengti šventę, festivalį, koncertą, akciją ar rungtynes – 51; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais išdavimo bei sustabdymo panaikinimo – 51; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais galiojimo panaikinimo – 15; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba nefasuotais naftos produktais panaikinimo ir išdavimo – 3; dėl transporto eismo apribojimo – 6; dėl saugaus praėjimo įrengimo šaligatvyje prie pastato – 3; dėl transporto veiklos licencijos kortelių išdavimo, panaikinimo – 31; dėl transporto maršrutų koregavimo – 9; dėl transporto eismo nutraukimo – 6; dėl sklypo saugaus atitvėrimo – 17; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimo – 6; dėl licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais panaikinimo – 6; dėl licencijos supirkti skirtų realizuoti juodųjų metalų laužą ir atliekas išdavimo – 1.

Atitinkamai Panevėžio m. savivaldybės administracijos direktorius per 2004 metus išleido 1228 įsakymus, iš kurių 162 siejasi su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu. Iš jų galima būtų paminėti: dėl licencijos supirkti skirtų realizuoti spalvotųjų metalų laužą ir atliekas išdavimo – 1; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ar tabako gaminiais išdavimo ar galiojimo sustabdo panaikinimo – 77; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ar tabako gaminiais galiojimo panaikinimo ar sustabdymo – 30; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba nefasuotais naftos produktais panaikinimo ar išdavimo – 3; dėl transporto veiklos licencijos kortelių išdavimo, panaikinimo, pratęsimo – 15; dėl

įspėjimo apie galimą licencijų galiojimo sustabdymą – 18; dėl leidimo prekiauti civilinėmis pirotechnikos priemonėmis išdavimo – 3; dėl mėgėjiškos žūklės Nevėžio upėje apribojimo – 1; dėl licencijos supirkti skirtus realizuoti juodųjų metalų laužą ir atliekas patikslinimo ar papildymo – 2; dėl maršrutinių autobusų eismo organizavimo – 5; dėl komisijos gatvės važiuojamosios dalies laikinai naudoti tinkamumui nustatyti sudarymo – 1; dėl leidimo įsigyti, laikyti, veisti agresyvius šunis ir prekiauti jais išdavimo tvarkos ir formos patvirtinimo – 1; dėl licencijos supirkti skirtus realizuoti juodųjų metalų laužą ir atliekas panaikinimo – 1; dėl leidimų prekiauti ir teikti paslaugas viešose vietose išdavimo tvarkos – 1; dėl įspėjimo apie galimą licencijos verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais galiojimo sustabdymą tvarkos patvirtinimo – 1; dėl automobilių eismo organizavimo laisvės aikštėje – 1; dėl kelių eismo saugumo komisijos sudėties pakeitimo ir Panevėžio kelių eismo saugumo gerinimo 2004 metų programos patvirtinimo – 1.

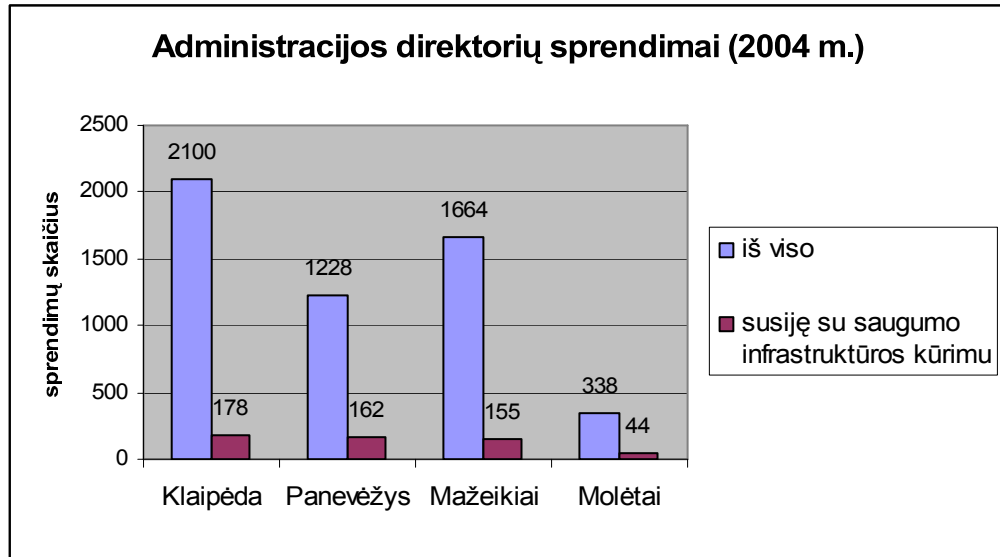
Mažeikių miesto administracijos direktorius per 2004 metus išleido 1664 įsakymus, iš jų 155 galima sieti su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu: dėl licencijų išdavimo mažmeninei prekybai tabako gaminiais – 38, dėl licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais – 88; dėl licencijos išdavimo mažmeninei prekybai nefasuotais naftos produktais – 20; dėl licencijų skirtų realizuoti-supirkti netauriuosius metalus ir jų laužą - 6; dėl šventės organizavimo – 3.

Molėtų m. savivaldybės administracijos direktoriaus per 2004 metus išleido 338 įsakymus. 44 įsakymus galima sieti su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu: dėl leidimo organizuoti renginį – 2; dėl apribojimo priemonių paskelbimo – 21; dėl licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ar tabako gaminiais galiojimo panaikinimo ar sustabdymo, išdavimo ar patikslinimo – 14; dėl kuro licencijos panaikinimo – 1; dėl kelių transporto veiklos licencijos kortelės išdavimo – 3; dėl Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų, skirtų Molėtų rajono savivaldybės vietiniams keliams ir gatvėms tiesti, taisyti ir prižiūrėti, paskirstymo metodikos – 1; dėl saugotinių želdinių, augančių ne miško žemėje, apsaugos, priežiūros Molėtų rajone taisyklių patvirtinimo – 1; dėl renginių, vykstančių viešosiose vietose, organizatorių prašymų nagrinėjimo komisijos – 1.

Apibendrinant administracijos direktoriaus veiklą kuriant saugumo infrastruktūros bendruomenėse, galima teigti, kad priimti sprendimai bei išleisti įsakymai

neviršija jo kompetencijos ribų. Maža to pastebima, kad ne visos savivaldybės pilnai išnaudoja joms suteiktus įgaliojimus susijusius su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu (žr. grafiką Nr. 3).

3 grafikas

Pavyzdžiui, lyginant Klaipėdos miesto ir kitų miestų savivaldybių administracijos priimtus sprendimus, Klaipėdos miesto savivaldybės administracija stengiasi įvairiapusiškiau tenkinti vietos gyventojų saugumo poreikius (ribojant ar uždraudžiant eismą, įrengiant saugų praėjimą šaligatvyje prie pastato ir pan.) ko nedaro kitos analizuojamos savivaldybių administracijos. Todėl savivaldybės ateityje turėtų aktyviau reikšti savo iniciatyvą kuriant saugumo infrastruktūros bendruomenėse.

2.4. Seniūno ir seniūnijos administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Pagal vietos savivaldos įstatymą Seniūnija kaip savivaldybės viešojo administravimo įstaiga, administruojant vietos bendruomenių saugumo poreikius:

- dalyvauja rengiant ir įgyvendinant vaiko teisių apsaugos ir vaiko teisių pažeidimų prevencijos gerinimo priemones;
- dalyvauja rengiant ir įgyvendinant gyventojų užimtumo programas seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje;
- organizuoja bendrojo naudojimo teritorijų, gatvių, šaligatvių valymą ir priežiūrą bei gatvių ir kitų viešųjų vietų apšvietimą;
- organizuoja laisvalaikio centrų veiklą;

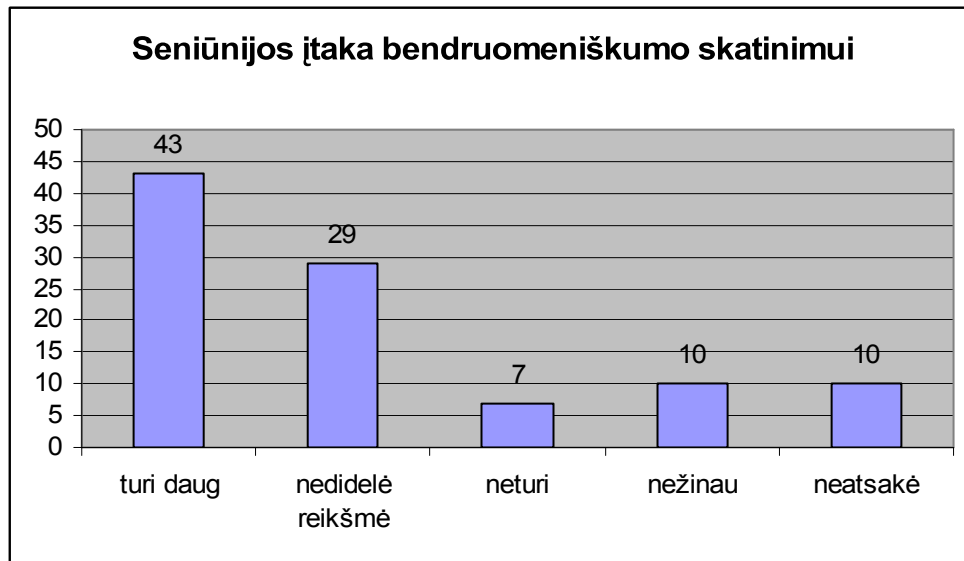
Seniūnas kaip seniūnijos vadovas taip pat turi tam tikrus įgaliojimus įgyvendinant policijos uždavinius:

- nagrinėja Administracinių teisės pažeidimų kodekso priskirtas administracinių teisės pažeidimų bylas;
- nustatyta tvarka prižiūri prekybą viešosiose vietose;

Diskutuojant apie saugumo infrastruktūros kūrimą seniūnijų bendruomenėse, svarbiausią vaidmenį čia, aišku, turi atlikti seniūnijos. Būtent seniūnijose, o ne kur nors kitur veikia vietos bendruomenė. Jos veikla priklauso nuo kelių veiksnių: vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimą sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo laipsnio ir nuo praktinės sėkmės bendruomenėje sprendžiant vietos problemas. 2004 m. buvo atliktas tyrimas, kurio metu buvo aiškintasi, kokia seniūno institucijos įtaka skatinant bendruomeniškumą³⁷.

³⁷ Lokalios bendrijos tarpdalykinis požiūris: straipsnių rinkinys/ Vilniaus pedagoginis universitetas. Istorijos fakultetas. Lietuvos istorijos katedra, Politologijos ir sociologijos katedra; [sudarytojai Aivas Ragauskas, Vladas Senkus, Tadas Tamošiūnas; redakcinė kolegija: pirmininkas Romualdas Grigas ... [et al.].- Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2004.

Respondentų atsakymai parodė, kad seniūnijos žmonės tiki seniūnijos galimybėmis ir šia institucija. Tai matyti grafike Nr. 4. 4 grafikas

Vietos problemų sprendimas vietos valdžiai turėtų reikšti daugiau negu valdyti, o vietos bendruomenei - daugiau negu tik gyventi vietos bendruomenėje.

Minėto tyrimo metu taip pat buvo aiškinamasi, kaip vietos bendruomenės nariai elgiasi probleminėje situacijoje (asociali motina neprižiūri savo vaikų). Vietos bendruomenės narių elgesys Stebinčių situaciją (itin pasyvūs) ir reaguojančiųjų pranešimu seniūnui ar policijai (sąlygiškai pasyvūs) yra per 70 proc., o aktyviai veikiančiųjų (tariaisi, ką daryti, išbara motiną) yra tik 20 proc. Kaip teigiamą dalyką čia turime pabrėžti, kad žmonės rodo nemažą pasitikėjimą seniūnu.

Be abejo, seniūnui svarbu, kad vietos bendruomenės nariai aktyviai dalyvautų bendruomenės veikloje. Darytina prielaida, jog ten, kur aktyvi bendruomenė, ten aktyvi ir seniūnija. Ir tokia situacija labiau tikėtina negu atvirkščia - kad aktyvi seniūnija turi aktyvią bendruomenę. Atliekant tyrimą pastebėta, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių Lietuvos piliečių dalyvavimo aktyvumas menkas, yra šios: bendruomenių interesų skirtumai, lyderių stoka, nepasitikėjimas naujais lyderiais - bendruomenių iniciatoriais, žmonės nejaučia, kad jie gali turėti įtakos vietos problemų sprendimui, akivaizdžiai nematomas bendruomenių veiklos rezultatyvumas, žmonių abejingumas, vertybių perkainojimas vystantis technologijoms, pilietinės sąmonės stoka ir valdžios veiksmai, kuriais neskatinama bendruomenių plėtotė. Šis klausimas tiesiogiai susijęs su nagrinėjama tema, bet reikalauja atskiro išsamaus pilietinės visuomenės kūrimo ir apskritai pilietiškumo lygio tyrimo šiandieninėje Lietuvoje.

Kaip dar viena forma seniūnijoms dalyvaujant kuriant vietos bendruomenių saugumo infrastruktūrą galima būtų įvardinti visuomeninių tarybų steigimą. Būtent 2004 m. birželio 16 d. įvyko vienas iš pirmųjų Lietuvos Respublikoje steigiamasis visuomeninės tarybos prie Biržų policijos komisariato posėdis, kuriuo patvirtinta 16 asmenų tarybos sudėtis³⁸. Į tarybą be seniūnų, bendruomenių atstovų ir savivaldybių atstovų įtraukiami žmonės iš kuo platesnių visuomenės sluoksnių: verslininkai, moksleiviai, taip pat policija. Biržuose veikiančios visuomeninės tarybos paskirtis yra patarti komisariato viršininkui priimant sprendimus policijos komisariato veiklos gerinimo ir policijos sistemos tobulinimo klausimais, stiprinti Biržų rajono bendruomenės ir policijos tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą, didinti visuomenės saugumą. Šios visuomeninės tarybos dėka buvo pateikti Biržų rajono savivaldybei 3 prevencijos programos, t.y. „Gyvenkime ramiai ir saugiai“, „Kryžkelė“, „Keturi žingsniai saugesnės visuomenės link“.

Prevencijos programa „Gyvenkime ramiai ir saugiai“ Yra tęstinė programa, kurios tikslai yra šie:

1. ugdyti gyventojų teisinę sąmonę;
2. užkardyti nusikalstamas veikas;
3. sumažinti teistų asmenų ir nepilnamečių nusikalstamumą;
4. didinti pasitikėjimą policija;
5. užtikrinti gyventojų ir turto saugumą

Šiems tikslams įgyvendinti buvo numatyti šie uždaviniai:

1. glaudžiai bendradarbiauti su gyventojais;
2. užkirsti kelią nusikalstamų veikų plitimui;
3. sustiprinti nepilnamečių ir asmenų, esančių policijos įskaitoje kontrole;
4. nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis bei psichotropinėmis

medžiagomis prevencija;

5. apsaugoti gyventojų turtą ir užtikrinti jų pačių saugumą

Paauglių nusikalstamumo prevencinės programos „Kryžkelė“ pagrindiniai tikslai yra šie:

1. didinti rizikos grupės ir profilaktinėje įskaitoje esančių vaikų užimtumą;

³⁸ Visuomeninės tarybos prie teritorinės policijos įstaigos nuostatai patvirtinti Steigiamojo visuomeninės tarybos prie Biržų rajono policijos komisariato 2004 m. birželio 16 d. posėdžio protokolu Nr. 1.

2. mažinti nepilnamečių nusikalstamumą bei teisės pažeidimų padarymo skaičių;
3. plėsti nepilnamečių akiratį bei interesus;
4. tobulinti bendravimo įgūdžius.

Dar viena programa parengta visuomeninėje taryboje yra „Keturių žingsnių saugesnės visuomenės link“ programa, kuria siekiama:

1. mažinti nepilnamečių nusikalstamumą bei teisės pažeidimus;
2. didinti nepilnamečių užimtumą;
3. siekti glaudesnio bendruomenės ir policijos bendradarbiavimo.

Numatomi tokie programos uždaviniai:

1. stiprinti nepilnamečių ryšius su policija, padėti spręsti problemas;
2. organizuoti pažintinę veiklą, užimtumą;
3. plėsti nepilnamečių akiratį bei interesus;
4. tobulinti bendravimo įgūdžius;
5. ugdyti mokinių vertybių ir pilietinį sąmoningumą;
6. formuoti jaunųjų policijos rėmėjų grupes;
7. didinti policijos rėmėjų gretas.

Išvados

1. Viešojo administravimo funkcijas arba administracinę veiklą savivaldybių teritorijoje atlieka savivaldybės taryba, savivaldybės administracijos direktorius, kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje.

2. vietos savivaldą reikia ne tik išlaikyti, bet ir plėsti bei stiprinti, o piliečius reikia įtikinti bei suformuoti tokia, visuotinę nuomonę, jog piliečiai savo problemas pirmiausiai turi spręsti patys, nes kai nuolat trūksta lėšų, kas yra aktualu šiandieninėje savivaldybių politikoje, savivaldybėse spręsti tas problemas galima ir reikia tik tada, kai atskiri individai pavieniui yra nepajėgūs to patys padaryti. Tačiau vietos savivaldos efektyvumą galima vertinti ne tik pagal atskirus socialinės pažangos elementus bei priemones, bet ir pagal galutinį šio proceso rezultata- bendruomenės tapimą savivaldiška institucija, žinančia, kokios sąlygos reikalingos vieningoms dvasinėms, ekonominėms, kultūrinėms, saugumo ir kitokioms paskatoms atsirasti.

3. Piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį, tvarkant viešuosius reikalus bei ginti savo teisėtus interesus įvairiomis formomis. Lietuvoje susiklosčiusi situacija yra gana sudėtinga, nes Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose poįstatyminiuose aktuose įtvirtinta ydinga teritorinių vienetų sistema, numatytos pagrindinės piliečių dalyvavimo, tvarkant viešuosius reikalus, formos sunkiai įgyvendinamos ir neefektyvios, be to, savivaldybės dažnai vengia prisiimti atsakomybę už padarytas klaidas. Vangiai įgyvendinamas ir subsidiarumo principas, nes savivaldybės nenoriai perleidžia dalį savo funkcijų įgyvendinimo seniūnijoms, kurios yra arčiau piliečių.

4. Savivaldybės institucijų administravimo gebėjimai formuojant vietos gyventojų saugumo infrastruktūrą daugiau pasireiškia teisine forma, t.y. teisės aktu, užtikrinančių vietos gyventojų saugią aplinką, priėmimu.

5. Vertinant savivaldybių tarybų administravimo gebėjimus policijos uždavinių įgyvendinimo srityje pastebima, kad tokie sprendimai sudaro nedidelę dalį visų priimtų

sprendimų. Galima teigti, kad iš paminėtų savivaldybių tarybų įgyvendinant policijos uždavinius aktyviausiai veikia Klaipėdos m. savivaldybės taryba.

Apibendrinant savivaldybių tarybų veiklą policijos uždavinių įgyvendinimo ir administravimo srityje, galima teigti, kad jų gebėjimai pasireiškia tvirtinant įvairias taisykles ir tvarkas, sudarant programas bei komisijas, kurios daro įtaką vietos gyventojų saugumo infrastruktūros formavimui.

6. Apibendrinant administracijos direktoriaus veiklą kuriant saugumo infrastruktūros bendruomenėse, galima teigti, kad priimti sprendimai bei išleisti įsakymai neviršija jo kompetencijos ribų. Maža to pastebima, kad ne visos savivaldybės pilnai išnaudoja joms suteiktus įgaliojimus susijusius su saugumo infrastruktūros bendruomenėse kūrimu. Vienų savivaldybių administracija stengiasi įvairiapusiškiau tenkinti vietos gyventojų saugumo poreikius, ko nedaro kitos analizuojamos savivaldybių administracijos. Todėl savivaldybės ateityje turėtų aktyviau reikšti savo iniciatyvą kuriant saugumo infrastruktūros bendruomenėse.

7. Seniūnijos yra arčiausiai vietos bendruomenių esančios institucijos, kuriomis bendruomenių nariai daugiausiai pasitiki. Be to seniūnus, seniūnijas bei bendruomenės vienija ir kartu sudaromos kai kurios institucijos ar skiriami atstovai, pavyzdžiui, seniūnijų tarybos, bendruomenės atstovai, visuomeninės tarybos ir kt. Todėl būtent seniūnijos ir seniūnai galėtų daugiausiai prisidėti prie saugumo infrastruktūros kūrimo vietos bendruomenėse.

Santrauka

Pasirinkto darbo objektas yra vietos savivaldos institucijų administracinė veikla, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą seniūnijos bendruomenėse. Atitinkamai darbe keliamas tikslas – išanalizuoti savivaldos institucijų administracinę veiklą nukreiptą į saugumo infrastruktūros kūrimą bendruomenėse. Tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai:

1. išanalizuoti savivaldybių kaip administravimo subjekto bei bendruomenių kaip administravimo objekto esmę bei socialinį vaidmenį visuomenėje
2. atskleisti bendruomenių bei jos narių vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldą
3. analizuoti tarybos administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse
4. analizuoti administracijos direktoriaus administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse
5. alizuoti seniūno ir seniūnijos administracinę veiklą, kuriant asmens saugumo infrastruktūrą bendruomenėse

Darbas buvo rašomas naudojant tokius metodus:

- formaliosios logikos metodai (analizės, sintezės, apibendrinimo, sąvokų interpretacijos ir kt.)
- lyginamasis, lyginant atskirų vietos savivaldos institucijų veiklos rezultatus.
- istorinis lyginamasis, analizuojant vietos savivaldos reglamentavimo raidą.
- dokumentų analizės, analizuojant savivaldybių tarybų sprendimus bei administracijos direktorių įsakymus.

Baigiamąjį darbą sudaro turinys, įvadas, dvi dalys, septyni skyriai, išvados, santrauka, santrauka užsienio kalba ir literatūros sąrašas.

Pirmą darbo dalį sudaro trys skyriai, kuriuose yra analizuojama vietos savivaldos prigimtis, savivaldybių Lietuvoje formavimosi raida, pateikiamos savivaldybių bei vietos savivaldos sąvokos bei apibūdinimai. Taip pat šioje dalyje nagrinėjamos bendruomenių atsiradimo aplinkybės, pateikiami bendruomenių apibūdinimai bei apibrėžiamai, o taip pat atskleidžiamas jų reikšmingumas visuomeniniam gyvenimui. Be to šioje dalyje kalbama apie bendruomenių bei jos narių

dalyvavimo tvarkant vietos savivaldos viešuosius reikalus (tame tarpe ir saugumo srityje) svarbą bei reikšmingumą.

Antroje darbo dalyje, kurią sudaro keturi skyriai yra analizuojama atskirų vietos savivaldos institucijų (tarybos, administracijos direktoriaus, seniūnų ir seniūnijų) administracinė veikla formuojant saugumo infrastruktūrą bendruomenėse. Aptariamos konkrečios veiklos administravimo formos, kuriomis savivaldybės disponuoja dalyvaujant saugios aplinkos kūrimo ir jų panaudojimo galimybės.

PERFORMANCE OF LOCAL MUNICIPAL AUTHORITIES IN CREATING OF PERSONAL SAFETY INFRASTRUCTURE IN THE ELDERSHIP COMMUNITIES

Keywords: municipality, community, safety of local residents, municipal authorities, municipality administration, elder, personal safety infrastructure.

Summary

Chosen topic of the paper is administrative activities of local municipal authorities in creation of personal safety infrastructure in the eldership's communities. Respective aim set in the work is to analyse administrative activities of local municipal authorities directed towards creation of personal safety infrastructure in the eldership's communities. The following tasks are set:

1. To analyse essence of municipalities like administration subject and communities like administration object as well as their social role in the community
2. To disclose role of the communities and their members in implementing local self-government
3. To analyse administrative activities of the council in creation of personal safety infrastructure in the communities
4. To analyse administrative activities of administration director in creation of personal safety infrastructure in the communities
5. To analyse administrative activities of eldership and its elder in creation of personal safety infrastructure in the communities.

The paper was compiled using the following methods:

- Formal logic methods (analysis, synthesis, generalization, concept interpretation etc.)
- Comparative, comparing performance results between different local municipal authorities
- Historically comparative, analysing local development of self-government regulation
- Document analysis, analysing resolutions of municipal councils and orders of administration directors.

The final paper consists of the contents, introduction, two parts, seven chapters, conclusions, summary in Lithuanian, summary in foreign language and reference literature.

The first part consists of three chapters, analysing origin of local self-government, development of formation of the municipalities in Lithuania, defining municipalities and local self-government concepts and descriptions. In this part I also analyse circumstances the communities are born in, give their descriptions and definitions, disclose their significance in the social life. Besides that, in this part I also cover importance and significance of the participation by the communities and their members in managing the local self-government public affairs (including the security area).

In the second part, consisting of four chapters, I analyse administrative activities of individual local municipal authorities (councils, administration director, elders and elderships) in formation of safety infrastructure in the communities. I describe specific activity administration forms used by the municipalities participating in safe environment creation as well as the possibilities of their use.

Literatūros sąrašas

Norminė literatūra

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 3 straipsnio 4 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 18 straipsnio 1 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 19 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 8, 15 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), šios dalies 6 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. rugsėjo 25 d. redakcijos) ir šios dalies 14 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. lapkričio 8 d. redakcijos), taip pat dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo įrašymo į Konstitucinių įstatymų sąrašą įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 2003, Nr. 19-828.

2. Europos vietos savivaldos chartija, 1999 m. gegužės 25 d. Žin. 1999.10.01, Nr.: 82

3. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 90 - 2777; Valstybės žinios, 2000, Nr. 101.

4. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1183

5. LR teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, Žin. 2004, Nr. 135-4893

6. LR vietos savivaldos įstatymas, priimtas 2003-10-14, Nr. I- 533

7. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 785 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų sistemos tobulinimo koncepcijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“, Žin., 2003, Nr. 59-2679.

8. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 488 „Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija“, Žin., 2004, Nr. 69-2399

9. Visuomeninės tarybos prie teritorinės policijos įstaigos nuostatai patvirtinti Steigiamojo visuomeninės tarybos prie Biržų rajono policijos komisariato 2004 m. birželio 16 d. posėdžio protokolu Nr. 1.

Specialioji literatūra

10. Alderson J. Human Rights and the Police. – Strasbourg: Council of Europe Press, 1994.
11. Astrauskas A. „Kas yra savivaldybė?“ Savivaldybių žinios, 2001, Nr. 24 (346)
12. Astrauskas A. „Kas yra savivaldybė?“// Savivaldybių žinios. – 2001. Nr. 29(151)
13. Augustinaitis A., „Informacijos visuomenės savivaldos tendencijos“. Informacijos mokslai, Nr. 14, 2000.
14. Bendruomeniškumas ir savivaidas. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14-14 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Kaunas, 2000.
15. Baršauskienė V., Leliūgienė I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas, 2001.
16. Broom L., Bonjean C.M., Broom D.H. Sociologija. Esminiai tekstai ir pavyzdžiai. Kaunas, 1992.
17. Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvarkoje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002.
18. Kanitzas H. Pilietis ir savivaldybė. Vilnius, 1995.
19. Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisės saugos institucijų bendradarbiavimas. Vilnius, 2000.
20. Lokalių bendrijų tarpdalykinis požiūris: straipsnių rinkinys/ Vilniaus pedagoginis universitetas. Istorijos fakultetas. Lietuvos istorijos katedra, Politologijos ir sociologijos katedra; [sudarytojai Aivas Ragauskas, Vladas Senkus, Tadas Tamošiūnas; redakcinė kolegija: pirmininkas Romualdas Grigas ... [et al.].- Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 004.

21. Masiulis K., „Savivalda ir demokratija." Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2002, p.16.
22. Novikovas A.. „Vietos savivaldos institucijų įgaliojimai ir gebėjimai įgyvendinant policijos uždavinius“// Jurisprudencija 2005, T. 78(70).
23. Raipa A., „Viešasis administravimas ir demokratijos vertybės. " Viešasis administravimas: teoriniai sprendimai, Nr. 3, 2003.
24. Stačiokas R., Mažeika A., Rupšys R., Apskaita ir atskaitomybė vietos savivaldybėse. Kaunas: Technologija, 2003.
25. Šakočius A. Policija valstybėje ir visuomenėje: nuo distinktyviai iki racionaliai pragmatinio požiūrio į policijos paslaugą// Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: LTU. 2000. T.15 (7).
26. Vaičiūnienė J., Nefas S. „Piliečių dalyvavimo vietos savivaldoje skatinimas." Tyrimo „Vietos demokratija 2003" ataskaita, Vilnius, 2003.
27. Vaičiūnienė J., „Tarybos nario vaidmuo skatinant vietos demokratiją Lietuvoje." Vietos demokratija. Bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. Mokymo ir konsultavimo centras, The Association of Finnish Local and Regional Authorities, Vilnius: M. Rudaičio personalinė įmonė „Sirta", 2004.
28. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно–правовые основы, стратегия и тактика деятельности. – Москва: МАЭП, 1999.